

Ruilverkaveling Hijken

Een schoolreis

Fit Boys 50 jaar

Jeugdherinneringen (1)

**Heuvinge, een verdwenen
buurtschap (2)**

Drentse schilderijen

Hieronder is een detail van een tekening van een Drents dorp in de 18de eeuw van de schilder Egbert van Drielst afgebeeld. Het origineel hangt in het Drents museum. Bij de boerderij links lijkt een stookhok te zijn getekend. Rechts is een stookhok tussen twee boerderijen te zien.

Op de foto hieronder van T.L. Kroes uit 2003 zien wij een stookhok bij de boerderij van de familie Vanderveen te Laaghalen. Het eerstvolgend tijdschrift wordt geopend met een artikel over deze monumentale boerderij ‘t Ol Hoes’ te Laaghalen.

Het Drents Plateau Erfgoed en Architectuur vraagt aandacht voor het Stookhokkenproject, dat gericht is op het verwerven van kennis en op de bescherming van stookhokken (informatie: Albert Haar, 0528-374392, info@riktrak.nl). Verder is deze instelling bezig met ‘Het gidsenproject’, gericht op de ondersteuning van dorpsgidsen (informatie: Jan van Ginkel 0593-322263, j.vanginkel@veldwerknederland.nl).

Inhoud

- II: **Stookhokken**
1-9: **Ruilverkaveling in Hijken**
G. Seubring
10-15 **Onze schoolreis, mei 1968**
Leerlingen MULO klas 3
16-23 **Fit Boys 50 jaar**
H.J. Vos
24-31 **Jeugdherinneringen**
W. Bazuin-Brinkman, G.J. Dijkstra en H.J. Vos
32-35 **Heuvinge, een verdwenen buurtschap (2)**
W. Bazuin-Brinkman en G.J. Dijkstra
35 **In memoriam**
Albert Oosting (1932-2003)
Roel Reijntjes (1923-2003)
36 **Schenkingen**
Lezingen
III **Zoas 't west hef...**
W. Bazuin-Brinkman

Foto's omslag voorzijde:

Op de omslag is een foto te zien van de ruilverkavelingsboerderij van de familie J. Seubring.

Op de afgebeelde kaart van het gebied tussen Hijken en Brunsting (1906) staan drie foto's van het Hijkermeer, het zandpad langs het Hijkermeer en een drift langs de Beilerweg.

Adressen auteurs:

- W. Bazuin-Brinkman, Volmachtenstraat 2, 9414 AL Hooghalen.
- drs. G.J. Dijkstra, Pinksterbloem 42, 9411 CH Beilen.
- T.L. Kroes, Hijkerweg 19, 9411 LS Beilen.
- G. Seubring, Esweg 54, 9411 AJ Beilen
- H.J. Vos, Oosteinde 12, 9415 PA Hijken.

Prijs: • 4,50

Hoofd- en eindredactie

vakature - hoofdredacteur
T.L. Kroes (eindredacteur), Hijkerweg 19,
9411 LS Beilen, tel. 0593-541581.

Redactie-leden

R. Gerding, Lheebroek 29, 7991 PM
Dwingeloo, tel. 0593-541844.
J. Hoogeveen-Zuidberg, Westeinde 23,
9415 PG Hijken, tel. 0593-524615.
H. Martena, Schapendrift 109,
9411 BN Beilen, tel. 0593-524623.
F. Timmerman-Stevens, Smilderweg 2D,
9414 AD Hooghalen, tel. 0593-592251.

Bestuur

drs. G.J. Dijkstra (voorzitter), Pinkster-
bloem 42, 9411 CH Beilen, tel. 0593-541848.
W. Bazuin-Brinkman (secretaris),
Volmachtenstraat 2, 9414 AL Hooghalen,
tel. 0593-592657.
H.J. Vos (penningmeester), Oosteinde 12,
9415 PA Hijken, tel. 0593-523028.
A. Zantinge (ledenadministrateur),
Westkamp 9, 9415 RC Hijken,
tel. 0593-523418.
E. Beuving, Pr. Bernhardstraat 1K,
9411 KH Beilen, tel. 0593-524382.
F. Biemold, Vonderkampen 136,
9411 RH Beilen, tel. 0593-524772.
G. Drenth-Barkhof, Dahliastraat 20,
9411 GP Beilen, tel. 0593-524440.
H.L.G. Schuur, Nieuwe Es 10,
9418 PS Wijster, tel. 0593-562412.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap van de vereniging bedraagt
• 15,-. Bankrekeningnummer: 3065.27.774
t.n.v. Hist. Ver. Gem. Beilen. Rekening-
nummer Postbank: 3090700 t.n.v. Hist. Ver.
Gem. Beilen.

Opgave lidmaatschap en ledenadministratie:
A. Zantinge, Westkamp 9, 9415 RC Hijken,
tel. 0593-523418.

Het opzeggen van een lidmaatschap dient
SCHRIFTELIJK te geschieden bij A. Zantinge
voor 1 november. Voor alle informatie be-
treffende het tijdschrift:

A. Zantinge, Westkamp 9,
9415 RC Hijken, tel. 0593-523418.

Copyright

Het overnemen van foto's en/of artikelen
of delen daarvan is slechts toegestaan na ver-
kregen schriftelijke toestemming van de
eindredacteur.

Productie: Uitgeverij Drenthe

Druk: Fa. Kerkhove

ISSN-nummer: 1380-3301

Zo as 't west hef...

Omstreeks 1920 was de streekdracht in Drenthe nagenoeg verdwe-
nen. Velen zullen er nog zijn die de naam vijfschaft of 'vietschaft'
kennen, maar er verder weinig van weten. Deze vijfschaftenkleding
werd eeuwenlang in Drenthe gedragen. Vrouwen bezaten vaak ver-
scheidene kledingstukken van vijfschaft, die opgevouwen in het kabinet
werden bewaard.

Vijfschaftenkleding bestaat uit een ketting van linnen met een inslag
van wol. De stof was erg sterk en kon jaren mee.

Vrouwen droegen rode of paarse hemdrokken van vijfschaft. Deze
hemdrokken hadden korte mouwtjes en opgevulde rolletjes op heup-
hoogte, die dienden om de rokken mooi wijd te laten vallen.

Meer informatie:

M. Zwart, *In een vijfschaften jak*, Assen 1990.

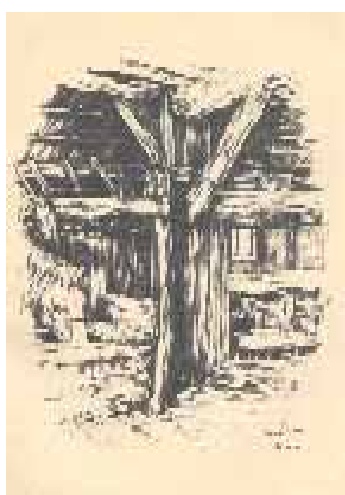
Op de linkerfoto staan afgebeeld: een paarse japon en een rode
dameshemdrok met een gestreepte onderrok. Op de foto rechts is
een paars damesjakje te zien. Alle afgebeelde kledingstukken zijn
uit de 19de eeuw.

Naar de kerk droeg men een jak en rok van zwart of paars vijf-
schaft. Deze paarse kleur werd vroeger ook wel 'sang' genoemd en
was in Drenthe een geliefde kleur, vooral voor de zondaagse dracht.
De vijfschaften rokken en jakken stammen uit de tweede helft van
de 19de eeuw.

Omslag

Op het achterblad van de omslag is een schilderij van een winter-
landschap bij Hooghalen van A. Stengelin te zien.

Verder is op deze achterzijde een prent van een stal uit 'Heuvings
haardstee' van Anton Pieck uit het boek van Joh. Hidding afgebeeld.

G. Seubring

Vroeger waren boerenbedrijven meestal klein. De Ruilverkaveling Hijken, uitgevoerd tussen 1959 en 1972, heeft het agrarisch gebied in een groot deel van de oude gemeente Beilen een ander gezicht gegeven.

Doordat de omstandigheden voor de landbouw verre van ideaal waren, werd voor het gebied Hijken – Brunsting – Alting – Klatering – Halerbrug en Eursinge en omstreken een ruilverkaveling aangevraagd in het jaar 1957. Vooral Hijken was er het meest aan toe. Er waren zeer veel kleine percelen op de esgronden, vooral aan de Zuid-West- en Oostkant van het dorp. De ontsluiting door de vele zandwegen was slecht. De groenlanden waren slecht ontwaterd en gaven een matige opbrengst. Ook waren er nogal wat graslandpercelen die door de slechte ontwatering flink bezet waren met sektepollen, pitrussen en robol (moeraspaardenstaart), een giftige plant voor de koeien. Door de opkomende mechanisatie waren heel wat percelen niet meer rendabel en rationeel te bewerken. Het bovenstaande gold ook voor de andere genoemde dorpen, maar in mindere mate.

Het leek de besturen van de landbouwstandsorganisaties DLG (Drents Landbouw Genootschap) en de CBTB (Christelijke Boeren- en Tuindersbond) van de afdelingen Hijken en Beilen noodzakelijk een verkaveling aan te vragen. De reden daartoe is hiernaast onder woorden gebracht.

Deze aanvraag werd goedgekeurd door de Centraal Cultuur Technische Commissie in Utrecht in 1959 onder de naam “Ruilverkaveling Hijken”, groot ongeveer 3750 hectare. Intussen was door de Cultuur Technische Dienst Drenthe een voorlopig plan van wegen en waterlopen gemaakt en werden op de kaart in het gebied plaatsen aangewezen voor de bouw van boerderijen. Deze gebieden lagen zo ver mogelijk buiten de dorpskernen om in een later stadium de toewijzing van gronden voor de bouwers en de blijvers zo goed mogelijk te laten plaatsvinden. Ook werden er voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. Hier werd druk gebruik van gemaakt en er werden vele vragen gesteld, vooral ook wat betreft de kosten. De Drentse boer wil immers graag weten wat het kost en dan gaat hij bekijken wat het kan opleveren. Zowaar geen slechte eigenschap.

Na deze voorlichtingsavonden kreeg iedere grondeigenaar een oproep om te stemmen. De ruilverkaveling kon worden aangenomen als er een meerderheid van stemmen was of bij een meerderheid van de oppervlakte grond en natuurlijk ook bij beide. De

ruilverkaveling Hijken werd met ruime meerderheid aangenomen, waarna zo spoedig mogelijk een commissie benoemd moest worden. Dit gebeurde door stemming bij de standsorganisaties. Naar het ledental kreeg de CBTB drie zetels en de DLG twee in de commissie van vijf leden. De leden waren: A. Popping uit Eursinge en A. Boelen uit Brunsting voor het DLG, en J. Scheper en G. Seubring uit Hijken en R. Vording uit Alting voor de CBTB. Popping werd voorzitter en er werd nog een secretaris zonder stemrecht aan de commissie toegevoegd in de persoon van H. Klaassens.

De RVK Hijken was een van de laatste ruilverkavelingen waar na de stemming een commissie werd benoemd. Nadien werd steeds eerst een voorlopige commissie benoemd, zodat die ook al in de voorbereidende fase kon meepraten.

Geïnstalleerd

Direct in de eerste maandelijks vergadering in de bovenzaal in hotel Prakken werd de commissie geïnstalleerd door een lid van Gedeputeerde Staten. Het eerste punt van bespreking was het vaststellen van het voorlopig plan. Dit werd zeer uitvoerig in de commissie met vertegenwoordigers van Staatsbosbeheer – Provincie – Gemeente – Waterschappen – Landbouwvoorlichting – Planologische dienst – Kadaster – Cultuur Technische Dienst soms nog met de Rentmeester Domeinen – Stichting Beheer Landbouwgronden (SBL) enz. besproken en tenslotte vastgesteld. Er werd aan de RVK Hijken een rechter-commissaris toegevoegd in de persoon van dhr. Semmelink. De SBL was intussen al begonnen met het opkopen van gronden wanneer de mogelijkheid zich daartoe voordeed.

Inzage

Het vastgestelde plan van wegen en waterlopen werd ter inzage gelegd in het gemeentehuis met een termijn voor indiening van bezwaren. Tegen dit plan zijn weinig bezwaren ingediend. Na vaststelling van het voorlopig plan werden er zo spoedig mogelijk wegen aangelegd om de gronden te ontsluiten om boerderijbouw mogelijk te maken. In dezelfde periode werden excursies georganiseerd naar gebieden waar een RVK al enige jaren was afgesloten en men de resultaten van de grondverbetering van vooral de madegronden kon zien. In dezelfde periode werden nogal wat stukjes heideveld ontgonnen en werden in de madegronden de nieuwe percelen verbeterd en ontwaterd.

Vooral in het gebied van het Vorrelveen in Hijken was het moeilijk voor de commissie om de eerste nieuwbouwers over de streep te trekken. Het was een slecht gebied met veel percelen waar

Voorzitters

Popping is maar vrij kort voorzitter geweest wegens vertrek naar de N.O.-polder. In zijn plaats werd toen benoemd T. Meiers uit Brunsting. Ook Meiers is niet lang voorzitter geweest wegens ziekte en later overlijden. A. Oeben uit Hijken werd toen commissielid en R. Vording werd voorzitter.

Saneringsregeling

Ook was er een saneringsregeling voor diegene die uit de landbouw wilde stappen en zijn gronden verkocht aan de SBL. Die boeren kregen een vergoeding per hectare tot hun 65ste jaar. In de periode van uitvoering kon de commissie beschikken over deze gronden i.v.m. met kavelinrichting en als uitruilgronden bij nieuwbouw. Deze gronden kwamen later bij de toedeling ten goede aan vergroters en nieuwbouwers.

Brunstingerveld, een stukje overgebleven woeste grond

De eerste boerderij in het Vorrelveen. J. Seubring vestigde zich hier.

Brunstingerveld; op de grens van de ontginning

Vaststelling huurprijzen

Op een vraag vanuit de commissie aan de heer Kruiselbrink, rentmeester der Domeinen, hoe de huur van deze gronden werd vastgesteld en hoe hoog deze ongeveer moest worden, kregen wij als antwoord: "Domeinen weet heel goed dat men een schaap ieder jaar kan scheren en maar één keer kan villen, want dan is het gebeurd. Met andere woorden: men huldigt het principe van leven en laten leven."

Ik heb nooit een klacht van de huurders over de huurprijs van domeingronden gehoord.

eerder genoemde onkruiden welig tierden. J. Seubring, afkomstig van de Halerbrug, was daar de eerste bouwer. Na hem kwamen er meer. Zij hebben er nooit spijt van gekregen.

In het hele ruilverkavelingsgebied zijn twaalf verkavelingsboerderijen gebouwd. De bewoners kwamen allen uit de kern van de dorpen, zodat daar ruimte vrijkwam. In het Vorrelveen zijn zeven boerderijen gebouwd te weten door J. Seubring, E. Oosting afkomstig uit Brunsting, C. Scheper, G. Eising, B. Sikken en J. Hartholt afkomstig uit Hijken. De nieuwbouwer W. Kruid woonde al in het gebied van Vorrelveen. J. Hartholt en W. Kruid hebben gebouwd op domeingronden. De Domeinen hadden hier namelijk een behoorlijk oppervlakte grond liggen die door de Domeinen in overleg met de commissie in erfpacht werd uitgegeven.

In het Brunstingerveld is gebouwd door O. Brunsting, B. Bos afkomstig uit Brunsting en G. Seubring afkomstig uit Hijken, de schrijver van dit artikel. In het Klateringerveld zijn die boerderijen gebouwd door G. Meijering en J. Meijering uit Klatering en H. Zuring afkomstig van de Halerbrug.

Taxatie

Ook is vrij gauw na de installatie van de commissie begonnen met de taxatie van de gronden. Schatters uit de betreffende dorpen werden aangewezen door de standsorganisaties. In groepjes van vijf werden alle landbouwgronden geschat. Bij iedere groep was iemand van het kadaster, een commissielid, twee schatters en nog iemand die putjes groef tot een diepte van 60 cm om de

opbouw van het profiel en de kwaliteit van de grond te bekijken. Met de grondboor werd nog wel eens geboord tot een diepte van één meter. Er werden verscheidene putjes per perceel geboord, en alle schattingscijfers werden genoteerd door de ambtenaar van het kadaster. Door het gemiddelde schattingscijfer van het perceel te verrekenen met de oppervlakte werd voor ieder perceel de inbreng berekend. De totale inbreng van alle percelen werd per eigenaar berekend. Dit was natuurlijk van groot belang bij de toedeling, want daarbij golden dezelfde schattingscijfers van het toegedeelde perceel. Dus bij een toedeling van slechtere grond, met lagere schattingscijfers dan de ingebrachte kreeg men een grotere oppervlakte en omgekeerd. De schattingscijfers liepen ongeveer van 20 tot 60. Bij vermenigvuldiging met 100 kwam men ongeveer op de dagwaarde van toen.

De hele schattingsprocedure was een gigantisch werk, ook voor de commissieleden die de verhouding van de schattingscijfers van verschillende gebieden in de gaten moesten houden, vooral ten opzichte van de boerderijbouwers.

Eén van de grootste inbrengers van de oppervlakte grond was de boermarke Hijken: een oppervlakte van tussen de 30 en 40 ha. Behalve het Hijkermeer met wat woeste grond er omheen, waren dit allemaal openbare zandwegen. Deze werden geschat op één gulden per ha als cultuurwaarde. Maar deze wegen stonden soms veel breder op de kadasterkaart aangegeven dan ze in werkelijkheid waren. De aanliggende boeren hadden in de loop der tijden de ploeg er maar in gezet. Deze stroken waren eigenlijk cultuurgrond en zijn als zodanig getaxeerd. Omdat er in Hijken de wens leefde een ijsbaan in boermarkebezit te krijgen, kon deze later bij de toedeling gerealiseerd worden zonder veel kosten, dank zij die extra grond. Of dat wel volgens de wet kon, heb ik maar nooit gevraagd. Er werd trouwens niemand door benadeeld. Al deze schattingscijfers zijn door de heer Ringenaldus van het kadaster verwerkt. Deze man heeft zeer veel werk verricht in de ruilverkaveling Hijken. Hij was ook een aanspreekpunt voor de boeren en een geziene figuur in het gebied.

Enkele bezwaren

Na de schatting werden de resultaten ter inzage gelegd en kon iedere eigenaar zijn eigen schattingscijfers bekijken, maar ook die van de andere eigenaren. Nu volgde er weer een termijn van indiening van bezwaren. Tegen de schatting zijn nog wel wat bezwaren ingediend en hier en daar zijn enige veranderingen aangebracht. Het bleek namelijk dat bij nat weer de lichtere gronden te hoog waren ingeschat ten opzichte van de betere gronden. Daarom was het ook zo belangrijk dat de schatters en het

Waar het Brunstingerveld niet is ontgonnen, kunnen we het Drentse heideschaap zien.

De weg langs het Hijkermeer volgt nog het oorspronkelijke tracé van voor de ruilverkaveling. Wel is de weg nu geasfalteerd, waardoor het oorspronkelijke karakter voor een deel is verdwenen.

Kerkepad

Ook was er op de oude kadasterkaart nog een oud kerkepad van Hijken naar het Rheeveveld over de es te zien. Wij moeten ons wel realiseren dat de Hijkenaren vroeger te voet ter kerke in Beilen gingen. Het pad begon waar nu de Rietakkersweg begint en liep door het boerderijtje dat vroeger werd bewoond door de familie P. Brouwer; het ging de baanderdeur in en de zijdeur weer uit.

Een bijzondere wens

Bij de wenszittingen beleefden wij wel eens wat. Zo was een vrijgezelle boer van middelbare leeftijd verliefd op een dame van ongeveer dezelfde leeftijd. Hij vroeg zijn grond bij haar in de buurt. Deze wens hebben wij gemakkelijk kunnen vervullen. Het was de verste kavel buiten het dorp en vlak voor haar raam.

De wens was vervuld, maar de liefde is nooit wederzijds gebleken.

De weg langs het Hijkermeer in de richting van de sportvelden. De oude eiken vertellen ons, dat dit oorspronkelijk een zandweg is geweest.

Er ligt langs het Hijkermeer nog een orgineel zandpad.

commissielid uit de eigen dorpsgemeenschap kwamen en waardoor ze goed op de hoogte waren van de kwaliteit van de grond. De bezwaren die ingediend waren zijn bijna allemaal opgelost door de commissie in overleg met de bezwarenmaker. Toch heeft de rechter-commissaris een paar zittingen in het dorpscafé in Hijken of in hotel Prakken te Beilen moeten houden. Ook toen werden de bezwaren opgelost. De rechtbank hoefde er niet aan te pas komen. Dat laatste was namelijk nog een mogelijkheid als men er niet uitkwam. Intussen werden ook de zogenoemde wenszittingen gehouden. Iedere grondeigenaar kreeg een oproep en kon een wens uitbrengen waar hij zijn grond graag toegedeeld wou hebben. Deze wensen werden genoteerd door het kadaster.

De beste gronden

Het spreekt voor zich dat sommige gebieden, vooral dicht bij het dorp en dan meestal de beste gronden, werden overvraagd en dan moest door de commissie wel vaak de vraag gesteld worden om ook nog een tweede of soms een derde wens te doen. Het was natuurlijk wel zo dat degene die wel wat verder uit het dorp wilde met zijn gronden wel grotere kavels kon krijgen, wat weer zijn voordelen had voor de bewerking van het land. Met de komst van de tractoren en verdere mechanisatie werd het bezwaar van afstand echter steeds minder. Ook kon men kenbaar maken dat men voor vergroting in aanmerking wenste te komen.

Door de Landbouwvoorlichtingsdienst is een advieslijst gemaakt van eventuele vergroters, waarbij ook gekeken werd of er een opvolger voor het bedrijf was.

Voorlopig plan van toedeling

Na deze wenszittingen werd er door de ambtenaren van het kadaster in overleg met de commissie een voorlopig plan van toedeling gemaakt. Toen dit plan door de commissie was goedgekeurd werd het ter inzage gelegd en kon iedere eigenaar bezwaar indienen binnen een bepaalde termijn. Tegen dit voorlopig plan zijn nogal wat bezwaren ingediend, welke in grote meerderheid weer in overleg door de commissie werden opgelost. Er waren ook nogal wat bezwaren die enigszins overtrokken waren. Het was natuurlijk ook de laatste kans om een bezwaar in te dienen, want bij vaststelling van het plan tot toedeling lag de verkaveling vast. Het plan was namelijk heel nauwgezet met afweging van allerlei belangen opgesteld en het was erg moeilijk om hierin nog veranderingen aan te brengen. We zouden dan van het ene probleem in het andere komen. Door de overredingskracht van vooral voorzitter R. Vording, bijgestaan door de andere leden van de commissie, was dit voorlopig plan van toedeling voor velen al-

leszins acceptabel. Een paar gevallen zijn door de rechter-commissaris beoordeeld en op één geval na allemaal afgewezen.

Definitieve goedkeuring en vaststelling

Na de bezwarenbehandeling werd het plan definitief goedgekeurd en vastgesteld. Vooral in de groengebieden werden er al wat kavels gereedgemaakt en nieuwe kavelsloten gegraven. Ongeacht de toedeling waren we toch aan een bepaalde breedte van die gronden gebonden i.v.m de afwatering enz. Maar bij de vaststelling van het plan van toedeling konden natuurlijk ook de andere kavels klaargemaakt worden. Soms moest er nogal wat grond geëgaliseerd worden. Ook dit heeft weer heel wat werk van de commissie gevergd i.v.m de uitruil van gronden die in die nieuwe kavels kwamen te liggen. Dit ging soms ook gepaard met uitbetaling van schadevergoedingen van gewassen die platgewalst werden. Dit laatste is gelukkig niet zoveel voorgekomen, want de kavelinrichting gebeurde meestal oogstbloot. Door de commissie moest de schade per are worden vastgesteld en deze moest wel scherp opletten. Zo kreeg de commissie een opgave van een landbouwer dat een gedeelte van zijn perceel pootaardappelen was vernield. Het was E-pootgoed, een heel hoge klassering, maar ik wist dat ze al lang als pootgoed waren afgekeurd. De uitkering van de vergoeding is dan ook niet hoog uitgevallen.

Al deze werkzaamheden werden uitgevoerd of weer uitbesteed aan een onderaannemer door de Nederlandse Heidemaatschappij. Kiewiet uit Hijken heeft als onderaannemer hier vrij veel werk verricht. Het was altijd moeilijk om binnen de begroting te blijven die door de C.T.D Drenthe was opgemaakt. De heren Alting van de C.T.D, L. Bouwers en Veldkamp van de Heidemij hebben heel wat overleg moeten voeren om er wederzijds uit te komen. Aan Alting had de commissie een bekwame man als het op kostenbewaking aankwam. Bij de kavelinrichting was Alting het aanspreekpunt voor de boeren, en hij had altijd een luisterend oor voor hun problemen. Het gebeurde wel dat bepaalde boeren hem belden op zijn privé-adres in Assen. Zo kreeg hij een telefoontje van een boer die niet accoord ging met de inrichting van zijn toekomstige kavel. Het gesprek liep nogal hoog op en werd door de boer beëindigd met de opmerking: "Denk erum, ik loat mij niet aan een poaltie binden."

Onderhandelen met de provincie

Ook is in die jaren de snelweg Emmen – Drachten aangelegd en het tracé gekozen in overleg met de commissie, zodat de gronden van Hijken en Brunsting door deze scheiding goed toegedeeld konden worden. Hetzelfde gold voor het tracé tussen Alting en

Bezwaar toegewezen

Een landbouwer wilde een weggetje naast een bestaande straat hebben, zodat hij van het ene perceel naar het andere over zijn eigen grond kon komen. Hij was akkerbouwer, maar misschien werd hij nog wel eens veeboer, zei hij. De commissie had zijn verzoek afgewezen. Bij de behandeling door de rechter-commissaris kreeg hij echter zijn gelijk, wat weer bezwaren opriep bij de eigenaar van het toegewezen perceel waar het weggetje nu weer vanaf moest. Ook dit probleem is opgelost.

Het is zo dat het strookje grond er jaren heeft gelegen en naderhand weer verkocht is aan de eerdergenoemde nieuwe eigenaar van de kavel. Achteraf had de commissie dus gelijk. Dit is het enige geval dat de rechter-commissaris bij mijn weten een bezwaar heeft toegewezen en ik had dan ook sterk de indruk dat ook hij eens wat wilde doen.

Wij hadden ook een geval van een eigenaar die meende dat hij zo slecht toegedeeld was dat hij beter dood kon zijn, als hij op die grond zijn brood moest verdienen. Hij vroeg aan de rechter-commissaris Semmelink om hem maar met een geweer dood te schieten, maar Semmelink antwoordde hem: "Wij gaan wel ver, maar zover toch maar niet."

Tenslotte was er tijdens de bezwarenbehandeling een boer die z'n pet ophield, dit tot ongenoegen van de rechter-commissaris. Deze verzocht hem de pet af te zetten, maar hij kreeg het beleefde antwoord: "Nee meneer, dat doe ik niet, want dan krijg ik de kop kolt." Semmelink heeft verder maar gezwegen.

Kavelinrichting

Ook bij de kavelinrichting gebeurden soms leuke dingen. Een medewerker van het grondverzetbedrijf Kiewiet was bezig met het egaliseren van de grond uit een pas gegraven vrij diepe kavelsloot. De toekomstige eigenaar, een oudere boer kwam even kijken. Met de handen op de rug liep hij bij de bulldozer te kijken, maar toen de chauffeur de deur van deze machine opende om even met hem te praten zag hij op de binnenkant van de deur een grote poster van een welgeschapen dame die nogal spaarzaam was gekleed. De boer besteedde zoveel aandacht aan haar, dat hij om haar nog beter te kunnen bekijken enkele passen zijwaarts deed en toen de grote sloot inviel.

Ook aan de Beilerweg ligt nog een drift die een indruk geeft van het landelijke karakter van voor de ruilverkaveling.

Klatering. We hebben heel zwaar moeten onderhandelen met de provincie om een goede vergoeding boven tafel te krijgen, want de RVK Hijken loste natuurlijk heel wat problemen op voor de provincie. Denk maar aan doorsnijding van kavels, omrijshade enz. Deze onderhandelingen verliepen soms zeer scherp. De post van vergoeding heeft ook de totale kosten van de RVK behoorlijk gedrukt.

Een bijzonderheid bij de inrichting van de kavels was het blootleggen van een oude begraafplaats aan de Beilerweg in Hijken op de Hamakkers. Door de verkleuring in de ondergrond kon men duidelijk zien waar de mensen waren begraven. Ook zijn nog enige strengen kralen en nog wat oude metalen voorwerpen gevonden die in vroeger tijd met de doden mee begraven werden.

Aan de Leemdijk, een oude verbindingsweg tussen Hijken en Smilde, werden een paar plaatsen gevonden waar boerderijen hadden gestaan. Door de verkleuring in de ondergrond kon men zien waar de gebinten hadden gestaan. Ook werd er nog een oude askolk gevonden. Door de archeologen zijn deze plaatsen nauwkeurig onderzocht en in kaart gebracht. De kavelinrichting heeft door die vondsten wel enige vertraging ondervonden.

Verdeling van de kosten

Tegen de jaren '70 was de boerderijbouw gereed en kon ieder zijn toegewezen kavel in gebruik nemen en werd begonnen met het berekenen en de verdeling van de kosten. Dit was in eerste instantie hoofdzakelijk een taak van het kadaster, dat vervolgens met voorstellen in de commissie kwam. Dat was natuurlijk een hele kluit, omdat dit zo eerlijk en goed mogelijk moest gebeuren. Men moest betalen naar de mate van het nut dat men had gekregen. Nadat dit ten einde was, kwam er opnieuw een ter visielegging en kon men weer bezwaren indienen. Hier is niet zoveel gebruik van gemaakt. De kosten vielen de eigenaren eigenlijk wel mee.

De totale kosten van een verkaveling werden door het rijk met 65 % gesubsidieerd. Het gehele kostenpakket dat tot stand kwam door kavelvergroting, betere bereikbaarheid, betere ontwatering, vergroting van bedrijven enz, werd per eigenaar vastgesteld en kon in 30 jaar aan het rijk worden afgelost door vijf procent van dit bedrag te betalen. Dit was een heel gunstige regeling. Toch waren er een paar eigenaren die bij de ter inzagelegging te kennen gaven het totale bedrag direct te willen betalen, zo bang waren ze om schulden te maken. De commissie kon wel zeggen dat ze eigenlijk een dief van hun eigen portemonnee waren - kijk maar naar de rentestand van toen - maar ze wilden direct betalen en dat is dus gebeurd.

Tenslotte de notaris

Zo kwamen de verkaveling tot een eind. Het hele toewijzingsplan ging van het kadaster naar notaris Wiersum te Beilen. De nieuwe situatie moest op naam van iedere eigenaar beschreven worden. Iedere kavel kreeg weer een eigen kadasternummer.

De betaling van die 5% is vrij snel begonnen, zodat de 30 jaar gauw voorbij zouden zijn; de betaling is nu dus bijna afgelost.

Terugblik na 30 jaar

Prijsontwikkeling

In de beginjaren '70 hebben wij de gronden nog kunnen toewijzen tegen ongeveer 6000 gulden per hectare voor de betere gronden. Toch waren er boeren die het niet aandurften om 'vergroot' te worden. 5% Per jaar, dus 300 gulden per hectare kostte dat. Ik denk dat deze boeren later wel spijt hebben gehad.

Ontwikkeling van de nieuwbouwers

Van de twaalf nieuwgebouwde boerderijen is één helemaal aan de agrarische bestemming onttrokken en zijn er drie boerderijen waarvan de grond nog wel bij de boerderij ligt, maar verhuurd wordt en waar geen opvolger aanwezig is. Ook deze bedrijven zullen volgens mij over een aantal jaren geen agrarische bestemming meer hebben, omdat ze nooit vergroot zijn door aankoop. Op drie bedrijven is een zoon van de bouwer opgevolgd, de andere vijf zijn verkocht. Deze laatste boerderijen werden allemaal verkocht aan importboeren die wegens gemeentelijke uitbreiding hun oorspronkelijke boerderij moesten verlaten. Niet één boerderij is verkocht aan een boer in het ruilverkavelingsgebied. Deze boerderijen hebben allemaal een behoorlijke ontwikkeling doorgemaakt en zijn nog volop in bedrijf.

De achterblijvers

Hoe is het gegaan met de achterblijvers in de dorpen?

Ik heb dat eens nagegaan voor het dorp Hijken en omgeving. Van de 73 boeren groot of klein zijn er nog vijftien over, waarvan verreweg het merendeel aan de buitenkant van het dorp woont. In het dorp Hijken is nog maar één boerenbedrijf, dat van Piet Nijdam, over. In de andere dorpen ziet men hetzelfde beeld. Maar deze vijftien bedrijven zijn nu nog in gebruik bij wat je eigenlijk een hobbyboer zou moeten noemen. Dit aantal zal binnen korte tijd waarschijnlijk lager zijn.

Specialisatie

Er heeft ook een specialisatie in de landbouw plaatsgevonden.

*Blik over de es richting Hijken.
Vroeger lagen hier kleine percelen,
soms enkele aren groot.*

Prijzen

Ik weet dat één van die boeren jaren later aardappelland voor poters huurde voor 1.800 gulden per hectare per jaar. De boerderijen van de nieuwbouwers die in het dorp achterbleven werden of weer geruild met een boer met nog een slechter bedrijfsgebouw of publiek verkocht zonder agrarische bestemming voor prijzen tussen de 10 tot 20 duizend gulden. Twee jaar geleden werden de gronden verkocht voor 60 tot 70 duizend gulden per hectare en dezelfde boerderijtjes brachten prijzen op tussen de 4 tot 7 ton. Ik spreek over een periode van 30 jaar!

Ook de RVK-kosten waren later een post die eigenlijk niet veel voorstelde in vergelijking met de totale exploitatiekosten van een landbouwbedrijf.

De provinciale weg Emmen-Drachten. Het tracé dat werd gekozen in overleg met de commissie, verdeelt met z'n hoog talud een groot deel van het verkavelde gebied in tweeën. Hier zien we het viaduct Rheevelde.

Naschrift

Ik heb nog geprobeerd om wat officiële stukken van de RVK Hijken te vinden. Het is mij niet gelukt. Volgens Alting worden deze stukken na 25 jaar vernietigd. Na ruggenspraak met hem heb ik dit stuk geschreven uit mijn herinnering, wat misschien de leesbaarheid wel, maar niet de volledigheid bevordert.

Het was in de ruilverkavelingsjaren nog zo dat de bedrijven eigenlijk allemaal gemengde bedrijven waren: varkens, koeien, kippen en wat akkerbouw, van alles wat. Maar specialisatie in de agrarische wereld nam steeds meer toe, niet alleen in de ruilverkavelingsgebieden. Dat vergrootte wel de kwetsbaarheid. Na afloop van de RVK zagen we dat de prijzen van de gronden direct behoorlijk gingen oplopen. Dit was een algemene tendens, maar het had wel tot gevolg dat enkele landbouwers met een behoorlijke vergroting de grond al verkocht hadden zonder dat ze eigenlijk ook maar weinig of iets van de kosten hadden betaald. Zo was dit voor deze agrariërs een douceurtje van het rijk en eigenlijk een hiaat in de RVK-wet. Maar niemand had natuurlijk kunnen voorspellen dat de prijzen zo zouden stijgen.

Als ik dan na 30 jaar terugkijk, verwonder ik me erover dat de gehele ruilverkaveling zo geruisloos is verlopen. Het was toch een grote ingreep in het gebied. Iedereen moest afscheid nemen van zijn gronden die soms al generaties lang familiebezit waren en waarvan men vaak vond dat ze net iets beter waren dan de gronden van een ander. Ik geloof achteraf gezien dat het door de lange periode dat de RVK duurde, twaalf a dertien jaar, men langzaam kon wennen. Natuurlijk ontdekte men ook een aantal verbeteringen: goede ontsluiting, goede waterafvoer, het land kon met grote machines beter bewerkt worden enz. Daardoor viel de ruilverkaveling gemakkelijker te accepteren. Dit wil natuurlijk niet zeggen dat er nooit problemen zijn geweest tussen die commissieleden en de grondeigenaren. Als commissielid was je nogal eens het 'pispaaletje', waar frustraties op werden afgereageerd. Maar tegelijk was je ook een vertrouwensman. Na afloop zijn er geen onderlinge ruzies blijven bestaan tussen een commissielid en een mededorpsbewoner, echter op één geval na, maar de beide betrokkenen zijn nu overleden. Zo lost de dood soms ook problemen op.

Al met al is de RVK wat de landbouw betreft een zegen voor het gebied geweest. Als er niets was gebeurd, was er voor de landbouw een versnipperd, onrendabel gebied overgebleven, waarop geen bestaan meer te vinden was geweest. Al met al is de Ruilverkaveling Hijken een goede zaak geweest. <

Onze schoolreis, mei 1968

De derde klassen van de Christelijke U.L.O. die destijds aan de Witte Valkenstraat stond, gingen gewoontegetrouw een schoolreisje maken. Een flink aantal jaren lang ging men naar Nunspeet.

***Leerlingen
Mulo klas 3, 1968***

De eerste etappe

Op woensdag 15 mei 1968 'was de grote dag eindelijk aangebroken, de dag waarop we naar Nunspeet zouden gaan', schrijven Henk Timmerman en Els Dekker. Ze hadden van de zenuwen die nacht niet rustig geslapen en stonden in de druilerige regen op het schoolplein te wachten. De leraren die de groep zouden begeleiden waren 'vreemd uitgedost in jongensachtige regenkleiding' en de heren gingen meteen de bagage op de fietsen inspecteren. Deze merkwaardig geklede leraren waren Wim van Bruggen, Wim de Jonge en Bauke Broos; om de jongedames van de groep te vergezellen ging Marijke van Bruggen mee.

De regen was voor de jongelui geen spelbreker, 'zodat we al spoedig tot onze huid doornat waren. De meesten van ons deerde dit niet, omdat we het wel gewend waren, maar voor de leraren bleek dit wel een vreemde gewaarwording te zijn. Meneer Broos die achteraan fietste en zich ook nog belastte met het opduwen van allen die moe en buiten adem waren, dacht weemoedig terug aan zijn comfortabele Kadett.'

Toch was iedereen blij dat in de buurt van Ruinerwold de 'Eend' van De Jonge in zicht kwam. Deze reed mee om eventuele echte noodgevallen hulp te bieden. In Meppel werd een cafeetje opgezocht om even een beetje bij te komen en de natte boel wat te laten drogen.

De groepsfoto die de aanleiding tot het schrijven van dit artikel was.

Verleden tied in Midden-Drenthe

Aanleiding tot het weergeven van dit schoolreisje was de rubriek 'Verleden tied in Midden-Drenthe' een terugblik op vroeger in woord en beeld die elke week in de *Beiler Courant* staat. Enkele leerlingen die zichzelf op de foto herkenden, namen het initiatief tot een reünie en verstrekten de redactie van dit tijdschrift de nodige informatie voor het schrijven van dit artikel.

Reisje naar Nunspeet

De vierdaagse schoolreis ging in de zestiger en ook nog in het begin van de zeventiger jaren naar het vakantieoord De Duiventil te Nunspeet. De leerlingen gingen op de fiets van Beilen naar Nunspeet vv. Kom daar nu nog eens om! In de eerste plaats is het veel te gevaarlijk om met een groep van een veertigtal kinderen zo'n afstand af te leggen, en daarbij is het de vraag of de afstand niet te groot is voor onze achterbankgeneratie, alhoewel in die tijd er ook leerlingen waren die zo'n eind fietsen maar 'niks' vonden. De leerlingen van de derde klas stelden een verslag van deze vierdaagse reis samen en het geheel werd door enkele leerlingen van illustraties voorzien. De frontpagina van het verslag vermeldde, dat de fietsreis ging van Beilen via Spier, Ruinen, Meppel, Zwartsluis, Genemuiden, Kampen en Elburg om tenslotte in Nunspeet uit te komen.

De Koningin Juliana School voor Chr. Mulo aan de Witte Valkenstraat

De Duiventil te Nunspeet

10.30 - 15.30 uur

Langs het Meppelerdiep werd naar Zwartsluis gefietst. Met behulp van de pont kwam de groep in Genemuiden aan. Maar toen werd het een leerlinge teveel, ook het drukken hielp niet meer. Maar als de nood het grootst is enz. De redding kwam in de vorm van een medelijdende meneer en mevrouw in een auto die het wicht naar Kampen reden. Broos moest toen met een fiets aan de rechterhand in de Hanzestad zien te komen. Op de IJsselbrug ging hij er zelfs mee onderuit! Klaske Bazuin en Haiko van der Velde vertellen dan over een vrolijk oponthoud in Kampen waar een café van een biljart en een jukebox was voorzien, zodat het uur omvloog. Gelukkig werd het na Kampen droog, zodat men ook wat oog kreeg voor de omgeving. Ze reden door weilanden waar 'allerlei vogels' waren en Elburg was 'een leuk stadje met nog veel oude grachten'. Helaas gooide Roelof Nijmeijer onderweg nog enig roet in het 'reiseten', omdat hij zo'n beroerde achterband had die bijna niet te repareren was. De laatste kilometers mocht hij bij Broos achterop zitten, zodat de hele ploeg 's middags om half vier in Nunspeet aankwam.

15.30 - 19.30 uur

Na aankomst werd de omgeving verkend en er werden veel foto's gemaakt, vooral van de ijdele jongens, zo merkte Jannie Beekelaar op. De maaltijd was niet te versmaden: 'eerst kregen we ossestaartsoep, daarna aardappelen met erwten en worteltjes en tot slot nog chocoladepudding'. Er moest wel afgeruimd worden, maar afwassen hoefde niet, want er was een afwasmachine aangeschaft. 'Waarschijnlijk omdat er anders te veel vaatwerk sneuvelde,' vertrouwde Jaap Bos de lezer toe.

19.30 - 22.30 uur

's Avonds werd een Duitse film vertoond, "een Duitse," zei de leraar Duits Bauke Broos, "en dus leerzaam." Er wordt in het verslag een getrouwe recensie van de rolprent gegeven. De lezer krijgt het idee dat de jeugd een volkomen verantwoorde film had aanschouwd, maar dat deze anno 2003 het jonge volk niet meer zou boeien.

Na de film werd nog een kleine wandeling door het dorp gemaakt. Daarna was het bedtijd! Jan Brouwer en Klaasje Compagner schrijven hierover: 'Tegen half twaalf zijn we allen naar bed gegaan, waar we nog wat met water gesmeten hebben enz. Ook kraakte er zelfs nog een bed in. Een paar die dat waarschijnlijk thuis ook zo gewend zijn, bleven nog een poosje schreeuwen, maar tenslotte werd toch alles rustig.'

Donderdag 16 mei

De ochtendwandeling viel niet bij iedereen in de smaak, maar het ontbijt vergoedde veel. Met een lunchpakket in de tas werden nadat er een groepsfoto was genomen de fietsen gepakt om de 15 kilometer naar Harderwijk af te leggen. Hier werd een rondvaart gemaakt en kregen de jongelui informatie over de IJsselmeerpolders. 's Middags werd het Dolfinarium met een bezoek vereerd. 'Dat was reuze mooi. We zagen daar veel kunstjes van de dolfijnen en zeeleeuwen. Een paar dolfijnen speelden o.a. een spelletje volleybal. De directeur vertelde, dat het nieuwe dolfinarium, dat volgend voorjaar klaar is, het grootste van de wereld zal zijn.' Daarna vond de speeltuin veel belangstelling. Teruggekomen in Nunspeet, gingen enkele jongens malle mutsen kopen. Met die dingen op de kop wilden ze natuurlijk weer eens op de foto.

Het avondeten viel volgens Riet Knol en Hemmo Schreuder niet te pruimen: 'We kregen tomatensoep met ballen en aardappels met spinazie. De aardappels waren zoutloos, zodat de jongens die aan het eind van de tafel zaten er op uitgestuurd werden om zout te halen. Die stakkers!! Later kregen we nog een soort pap, die niet iedereen even lekker vond.' Om te laten zien dat de pap toch best te consumeren was, gaven de leraren het goede voorbeeld en aten 'met een verbeterd gezicht' twee borden leeg. Ook de leerlingen van een Zwolse school die in De Duiventil logeerden hadden er moeite mee.

Een deel van de derde klassers bij de haven van Harderwijk. Vanaf links: Jan Hartsema, Annie Haverkamp, Jaap Bos, Ko Doedens, Bertha Hutten, Hemmo Schreuder, Klaske Bazuin, Janneke Wanders, Jantje Schipper, Henk Flokstra en Jan Nijmeijer.

Goedemorgen

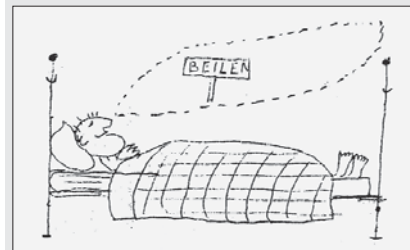
Het ontwaken gebeurde meestal niet op een al te zachtzinnige en vredige manier. Jan Geerts en Greetje Hunse: 'De eerste morgen in Nunspeet werden we hardhandig gewekt. Joop van Dijken gooide ons om half zeven allemaal een kopje water over de tenen'. Na een 'verschrikkelijke vechtpartij' ging men zich aankleden en werden de bedden opgemaakt.

Enkele jongens hadden malle mutsen gekocht.

Vanaf links: Albert Kuper, Ko Doedens en Hemmo Schreuder.

Het oude Dolfinarium te Harderwijk

Na het eten gingen de jongelui naar de kelder, waar platen werden gedraaid en werd gedanst. 'De meeste jongens versierden daar een meisje!'

Volksdansen

's Avonds arriveerde een volksdansgroep uit Nunspeet die dansen uit allerlei landen demonstreerde. Er was veel belangstelling voor, waarschijnlijk ook omdat er dan wat uitgebreider met de meisjes van de andere school kennis gemaakt kon worden. Tegen half elf ging de volksdansgroep weg en konden de Beilers nog een avondwandeling maken. De Zwollenaren gingen niet mee, dit tot grote teleurstelling van een aantal jongens.

Jan Hartsema en Grietje Otten schreven: 'Na een poosje hand in hand of zij aan zij door het mulle zand te hebben gesjokt, kwamen we bij de Zandenplas aan. Jan Hartsema hief hier het schone

Achterste rij, vanaf links: Haiko van de Velde, Klaske Bazuin, Rieks Stevens, Tineke Sinkgraven, Ko Doedens, Albert Kuper, Jan Hartsema en Hemmo Schreuder.

Daarvoor: Marijke van Bruggen, Joop van Dijken, Koos Koops, Jaap Deinum, Wim Dijkema, Arend Willems, Jan Brouwer en Wim van Bruggen.

Zittend: Henk Flokstra, Jaap Bos, Jan Geerts, Henk Timmerman, Jan Nijmeijer, Luit Hoeksema, Els Dekker, Bertha Hutten en Riet Knol.

Vooraan: Wim de Jonge, Klaasje Compagner, Greetje Hunse, Jannie Beekelaar, Jantje Schipper, Grietje Otten, Janneke Wanders en Bauke Broos.

lied 'We shall overcome one day' aan, en iedereen viel hem bij. Het klonk fantastisch in de stilte. Na veel omwegen kwamen we eindelijk weer bij De Duiventil aan. We waren erg moe, maar nog niet zo moe dat we meteen in slaap vielen. We hadden ook zoveel beleefd!!'

Vrijdag

De vrijdagmorgen werd doorgebracht met een puzzelrit. Natuurlijk knapten er banden en werd er verkeerd gereden, omdat sommigen toch wat moeite hadden met het verschil tussen links en rechts. Maar bij de finish stond Wim de Jonge, de gymleraar, te wachten met een hoeveelheid chocomel, die door één groep niet genuttigd kon worden wegens 'verschrikkelijk verdwalen'. Iedereen kreeg als beloning een stuk Mars.

In de namiddag werd het Diorama in Nunspeet bezocht. Er werden veel opgestopte dieren, zoals herten, vossen, wilde zwijnen en nog veel meer bekeken. Een meneer met een snorretje vertelde er wel aardig over. Enkele meisjes vonden het zelfs 'enig', omdat 'die meneer zo tegen hen knipoogde'. Een verschrikkelijke dissonant was, dat Wim van Bruggen, leraar wiskunde, tijdens het verhaal van 'de snor' zat te slapen.

Hierna ging men Nunspeet in. De jongens gingen 'kippeboutjes verorberen' maar het drinken dat ze er bij bestelden kregen ze niet, omdat 'ze daarvoor nog te klein waren'. Met het kippenvet nog op de lippen kwamen ze weer bij De Duiventil aan, waar alles in gereedheid werd gebracht voor de slotavond.

De slotavond

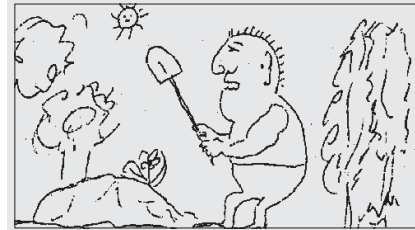
De slotavond in het vakantieverblijf was een zogenaamde Bonte Avond. Alle leerlingen moesten hun steentje bijdragen. Er was een ballonnenspel voor paren, er werden sketches opgevoerd, er werden liedjes met gitaarbegeleiding gezongen, uiteraard was er het knipoogspel en men werd in twee groepen verdeeld om aan een quiz deel te nemen. Hierna was het officiële gedeelte van de avond voorbij. Ko Doedens en Jaap Deinum schreven in hun verslag: 'Over bleef nog Het Bal! Het Bal liep echter op niets uit, zodat we gerust kunnen zeggen dat het een soepbal was. Inmiddels was het al over elf geworden en dus tijd om naar bed te gaan. De zaal werd nog opgeruimd en het duurde niet gek lang meer of we lagen allemaal rustig te slapen.'

Zaterdag 18 mei

De terugweg verliep zonder grote problemen. Natuurlijk werd er door een paar jongedames gejammerd dat er te snel werd gefietst, leverde een enkele fiets technische mankementen op, werd

Natuurlijk ontbrak een badpakken-show niet op de bonte avond. Vanaf links: Rieks Stevens, Jan Nijmeijer, Ko Doedens en Koos Koops.

Na afloop mochten wij 'spelen'.

Enkele dames poseerden graag: Vanaf links: Jantje Schipper, Tineke Sinkgraven, Janneke Wanders en Greetje Hunse.

Soepbal; vanaf links: Joop van Dijken, Riet Knol en Koos Koops.

in Meppel een bocht verkeerd genomen waardoor lichte paniek ontstond, gingen enkele voetbalenthousiaste jongens sneller fietsen om thuis een voetbalwedstrijd op de tv te zien, maar riepen de langzamen dat ze natuurlijk graag bij moeder thuis wilden zijn, waarna het tempo wat werd gematigd en kwam de hele groep luid zingend 'We gaan nog niet naar huis' Beilen binnen. Koos Koops, Rieks Stevens en Luit Hoeksema verzuchtten in hun verslag: 'Het was een mooie schoolreis.' <

Tenslotte arriveerde men bij het gebouw van de Chr. ULO aan de Witte Valkenstraat. Deze foto is genomen op het moment dat het schoolgebouw niet meer voor het geven van onderwijs werd gebruikt.

Fit Boys 50 jaar

Dit jaar bestaat de christelijke voetbalvereniging Fit Boys 50 jaar. Reden voor de redactie om Henk Vos samen met oud-speler en ere-lid Fokko Polman in het verleden te laten duiken.

H.J. Vos

Fokko Polman, geboren op 12 november 1925 te Ten Boer verhuisde in 1932 naar Aalden waar zijn vader hoofdonderwijzer werd. Hij kwam in 1958 in Beilen wonen, speelde in de periode 1958/1959 tot en met 1975/1976 vrijwel onafgebroken in het eerste team. Daarnaast was hij tien jaar trainer van het eerste team, waarvan zeven jaar als speler/aanvoerder.

De militaire sportinstructeur werd toen hij in 1958 in Beilen kwam wonen door Gradus Heeling, in 1960 vertrokken naar de Verenigde Staten, gevraagd om lid van Fit Boys te worden, niet omdat Polman zulke geweldige voetbalcapaciteiten had, maar meer omdat de vereniging een leider in hem zag. Fokko had echter al snel door dat hij liever zelf voetbalde. Hij had geen grote voetbalervaring, hoewel hij tijdens zijn studie aan de Academie voor Lichamelijke Opvoeding te Amsterdam bij de Geuzen tegen de bal had getrapt. Als militair in Nederlands-Indië en Korea speelde hij in het bataljonsteam. Op 32-jarige leeftijd debuteerde Polman in de hoofdmacht van Fit Boys en bleef tot zijn 48ste levensjaar actief als eerste elftal speler. Sinds zijn komst ging het goed met de vereniging. Zo werd in twee jaar de tweede klasse bereikt; dat was destijds het hoogst haalbare in het zaterdagvoetbal. Blessures heeft hij nooit gehad. Aan het voetballen heeft Polman zowel letterlijk als figuurlijk een sporthart overgehouden. Fokko is nog altijd als vrijwilliger betrokken bij 'zijn' Fit Boys.

Voor dit artikel werd gebruik gemaakt van mondelinge en/of schriftelijke informatie van Henk Bontsema, Jan Oosterloo, Arie Paping, Dirk A. Pot, Jan Weurding en van gegevens uit het boek: "30 jaar Fit Boys". De foto's zijn beschikbaar gesteld door Fokko Polman, Jan Weurding en cvv Fit Boys.

Voetballers van DOS omstreeks 1930.

Bovenste rij vanaf links: B. Sanders, A. Oosting, H.J. Weurding, G. Schoemaker en D. Meinema.
Middelste rij vanaf links: R. Smit, H.J. Pot en G.H. Vaartjes.
Voorste rij vanaf links: R. Eising, J. Nijsing en R. Nijwening.

H.J. Pot

J. Nijsing

DOS, omstreeks 1930.

Staannd vanaf links: J. Nijsing, G. Schoemaker, J. Veenstra en H.J. Pot.

Geknielnd vanaf links: S. Vaartjes en R. Eising.

Door Oefening Sterk (DOS)

Oud-voorzitter Hendrik Pot heeft eens verteld, dat hij één van de spelers van het eerste uur was. De eerste zaterdag voetbalvereniging in Beilen was volgens hem DOS. In 1929 speelde deze vereniging mee in de zaterdagcompetitie. Behalve Pot waren spelers in die periode: Jannes Nijsing uit Klatering (keeper, soms linksbinnen), Roelof Eising (keeper), Berend Sanders, Hendrik Jan Weurding, Albert Oosting, Geuchien Schoenmaker, Roelof Smit, Jan Veenstra, Roelof Smit, Gezinus Hendrikus (Sinus) Vaartjes en Roelof Nijwening.

De tegenstanders van DOS waren de verenigingen Elim, Noordscheschut, HZVV, Hollandscheveld en UDI (nu ACV). Er waren slechts twee elftallen: een senioren- en een A-junioren-elftal. De kleuren van het shirt waren groen-geel en de broek was zwart. De spelers waren tevens bestuurslid. Zo was Nijsing vanaf de start van de vereniging secretaris. Ook het veld werd door de bestuurders/spelers zelf klaargemaakt. Men ging per fiets naar wedstrijden in de buurt. Fietsenmaker Roelof de Weerd uit de Brinkstraat stelde voor grotere afstanden een auto of bus beschikbaar. Deze moest soms eerst geduwd worden om de motor aan de loop te krijgen. Een trainer was een luxe die men zich niet kon veroorloven. De spelers kwamen 's avonds bij elkaar om een balletje te trappen. De speelvelden waren weilanden van landbouwers in Eursing. Er werd begonnen op een weiland van Wolting, daarna werd geoefend bij de boerderij van Nusselder en later op een weiland gelegen achter de boerderij van Roelof ten Have aan de Brunstingerstraat. In 1940 is de vereniging opgehouden te bestaan.

Oprichting Fit Boys

Direct na de oorlog is verschillende keren geprobeerd opnieuw een voetbalclub op te richten, maar het bleef eerst bij vriendschappelijke wedstrijden.

Op maandag 10 augustus 1953 werd de oprichtingsvergadering uitgeschreven door het bestuur van de Chr. Gymnastiek Vereniging 'FIT'. De officiële oprichting was op 24 augustus 1953. De KNVB accepteerde de naam 'FIT' niet. Daarom werd de naam 'Fit Boys' gekozen. De eerste competitiewedstrijd tegen KESDO uit Westerbork eindigde onbeslist. Aan het eind van het seizoen (mei 1954) werd Fit Boys kampioen.

In het voetbalseizoen 1956-1957 werd Paul Gritter voorzitter. Hij was de opvolger van A.C. Harmans, die vanaf de oprichting

Het eerste elftal van Fit Boys dat meteen in het eerste seizoen (1953-1954) van het bestaan kampioen werd.

Achterste rij vanaf links: W. Hofman, M. Maat, H. Snoeijer, J. Jansen, H. Velthuis, L. Jonkers, J. Schoenmaker en B.J. Schuring. Voorste rij vanaf links: J. Gaasbeek, R. Koeling, J. Oosting, J. Oosterloo en H. Vredeveld.

Voetballen in 1954

In november 1954 plaatste de gemeente een houten kleedgebouw op het veld aan de Grote Drift. In de beginperiode moest er op de zaterdagmorgen eerst nog gewerkt worden en pas 's middags werd er gevoetbald. Voor de kleding moest men zelf zorgen. De schoenen waren vaak tweedehands en van de eigen-gemaakte broek was de ene pijp soms langer dan de andere.

Deze foto is genomen tijdens een toernooi voor A-junioren te Zwolle.

Achterste rij vanaf links: Werner van de Velde, Dirk A. Pot, Lambert Stevens, Jans Kruit, Jan Bosman en Herman Damming. Voorste rij vanaf links: Jakob Koeling, Ido Tamming, Jan Weurding, Gijs van Hilten en Jaap Ludwig.

Trainers

De eerste twee jaren was er geen trainer. In 1955 werd Lanjouw trainer. Hij was werkzaam op de DOMO. Hij werd opgevolgd door Visser, therapeut op Beileroord. Deze oefende de spelers van 1957 tot 1962. Hij was niet in het bezit van vereiste diploma's en mocht van de KNVB in 1962 geen training meer geven.

Onderstaande foto van het eerste elftal van Fit Boys is genomen op tweede paasdag 1959.

Achterste rij vanaf links: trainer Visser, Geert Evers, Bertus Oldenkamp, Gradus Heeling, Wim van de Velde, Jan Heijting en scheidsrechter Doddema.

Voorste rij vanaf links: Werner van de Velde, Fokko Polman, Henk Atema, Jan Weurding, Jans Kruit en Stef Hummel.

voorzitter was geweest. De militaire dienst had nogal eens een negatieve invloed op de beschikbaarheid van de spelers. In januari 1958 moest daarom met vier invallers worden aangetreden

Promoties

In het seizoen 1962-1963 kwam Fit Boys in de 3^e klasse KNVB uit met ploegen als Drenthina, MJV, Oranje Nassau en Urk. Op 1 april 1967 (na vier seizoenen in de derde klasse) werd de club kampioen en promoveerde naar de 2^e klasse D van de KNVB, het hoogste podium van het zaterdagvoetbal. Voor Drenthe was alleen Klazienaveen vertegenwoordigd, andere bekende ploegen waren Go Ahead (Kampen), Harkemase Boys, Nunspeet en Oranje Nassau uit Groningen. Tijdens een toernooi op Tweede Pinksterdag 1967 in Hoogeveen werd in de finale met 2-1 van ACV gewonnen.

Na twee seizoenen in de tweede klasse te hebben vertoefd, volgde in mei 1969 degradatie naar de derde klasse.

Beladen duels waren de wedstrijden tegen v.v.Beilen. Op koninginnedag 30 april 1964 speelden de beide derde klassers onder grote publieke belangstelling een zeer sportieve wedstrijd die door Fit Boys met 6-1 werd gewonnen..

Daarna werd Fokko Polman trainer. De bekende schaatstrainer Leen Pfrommer, destijds als sportinstructeur werkzaam bij de Lees verder op blz. 22.

Fit Boys 1965

Deze foto is genomen op pinkstermaandag 7 juni 1965 tijdens het V.C.V.-toernooi te Meppel. Tijdens dit toernooi won Fit Boys de TROUW-wisselbokaal.

Bovenste rij van links naar rechts:

Roelof Koeling heeft o.a. later bij ACV gevoetbald en was actief als trainer.

Hendrik Jan Weurding geboren op Smalbroek, speelde voor de oorlog bij DOS en was penningmeester van 1957 tot 1969 en in 1975/1976. Hij werkte bij Geertjes als gasmonteur.

Jans Kruit zoon van bestuurslid Roelof Kruit; zijn broer Bram voetbalde ook bij Fit Boys. Hij speelde eerst als spits, later ook als spil en was op vele posities inzetbaar. Hij was jarenlang één van de dragende spelers. Jans is bedrijfsleider bij Wedeka en woont in Veendam.

Jan Wanders was secretaris in de periode 1964 tot 1977, daarna was hij nog enige jaren bestuurslid.

Werner van de Velde was de zeer snelle rechtsbuiten. Uit zijn voorzetten werd vaak gescoord. Samen met Fokko Polman en Bertus Oldenkamp speelde hij in het Drentse Afdelingselftal Zaterdagvoetbal. Zijn broers Wim en Johan hebben ook bij Fit Boys gevoetbald. Werner volgde de kweekschool. Hij is/was onderwijzer in Epe.

Hendrik Pot was in deze tijd voorzitter.

Mense Lollinga was linksback. Hij was onderwijzer.

Harm Meijering speelde in het eerste team en was later grensrechter. Harm was een hardloper bij de atletiekvereniging 'Fit'. Hij is sinds jaar en dag beheerder van de sporthal in Beilen.

Jan Oosterloo speelde in de vijftiger jaren als aanvaller en keeper, verder was hij bestuurslid van 1956 tot 1980. Tot zijn pensionering was hij timmerman bij Beileroord.

Roelof Kruit was bestuurslid van 1964 tot 1969. Verder is hij elftalleider geweest. Hij was aardappelhandelaar van beroep.

Middelste rij van links naar rechts:

Jan Peters was jarenlang elftalverzorger. Hij was taxichauffeur bij garage Fernim, later werkte Jan bij de Ambulancedienst.

Piet Bouwers speelde linksback. Hij is als postbode nog steeds een bekende Beilenaar.

Fokko Polman speelde meestal in de verdediging, soms als links-half.

Jan Hendrik Weurding was jarenlang een betrouwbare keeper. Hij was de zoon van Hendrik Jan. Broer Wim speelde ook bij Fit Boys. Jan werkte eerst bij Geertjes en later bij de telefooncentrale

van Beileroord. Hij woont nog steeds in Beilen.

Wim Kuik was een snelle rechtsbinnen die veel doelpunten heeft gemaakt. Hij was niet groot en wat gedrongen en de tegenstanders verwachtten weinig van hem als het team het veld opkwam, totdat hij hen uitspeelde en een doelpunt maakte. Later ging hij naar v.v. Beilen. In die tijd een gebeurtenis waar veel over werd gesproken.

Arie Paping was een technisch zeer

begaafde, linksbenige voorhoedespeler. Soms wilde hij wel teveel tegenstanders uitspelen. Samen met Bart Dijkema kwam hij als 15-jarige in het eerste elftal. Om hun sterallures in te dammen werden de beide broekies na afloop van een training eens door de ouderen afgekoeld in de wasbak. Arie is lang als zaalvoetballer actief gebleven. Hij is altijd in Beilen blijven wonen waar hij als tekenaar werkzaam is bij het bouwbedrijf Paping en Hutten.

Jaap ter Haar speelde als linkshalf. Hij was evenals Fokko Polman als sportinstructeur werkzaam bij de sportschool in Hooghalen. Later ging hij naar Steenwijk.

Voorste rij liggend van links naar rechts:

Bart Dijkema was jarenlang de rechtsback. Bart werkte later als opzichter groenvoorziening bij de gemeente Doetinchem. Hij was daar nog betrokken bij het voetbal, maar is op 52-jarige leeftijd overleden.

Evert Dijkstra was een snelle linksbuiten die veel heeft gescoord. Hij was een begenadigde keeper. Bij afwezigheid van Jan Weurding verdedigde hij het doel met verve. Evert was beroepsmilitair bij de luchtmacht en was soms in Duitsland gelegerd.

Sportschool in Hooghalen en woonachtig in Beilen, is korte tijd trainer geweest, omdat Polman een halfjaar op cursus moest in Harderwijk. Later bleek dat de voetballers dit niet zo'n succes vonden. De training bestond vooral uit veel lopen en weinig werken met de bal. De opkomst werd minder en soms stuurde hij de jongens weer naar huis; met een paar man trainen vond hij niks. Trouwens, het trainingsveld op de Venne was vrij klein met slechte stukken door een niet optimale drainage.

Spelers en supporters

De onlangs overleden Roelof Koeling was een enthousiaste aanhanger van de Boys. Jarenlang verzorgde hij de wedstrijdverslagen voor het *Nieuwsblad voor Beilen*. In de beginjaren van Fit Boys speelde Roelof in het eerste elftal.

Jan Beuving uit de Molenstraat was de eerste penningmeester. Bovendien was hij een trouwe supporter, ook bij uitwedstrijden. Hij werd dan vergezeld door Gerrit Kuik, Hendrik Jan Zinger en Hendrik Jan Pot. Rieks Gaasbeek speelde langs de lijn driftig mee. Aan het begin van een wedstrijd had hij een volle 'puut' met doppinda's; na het eindsignaal was de 'puut' leeg en markeerden de lege doppen de plek waar Rieks had gestaan. Voorzien van een grijze hoed gaf hij verslag van het wedstrijdverloop. Soms gingen twee bussen met supporters mee. Dirk A. Pot was jarenlang chauffeur op de bus van Harm Raterink die de supporters vervoerde bij uitwedstrijden. Henk Bontsema (voorzitter in de periode 1958 tot 1963) kon voor de wedstrijd in en tegen Urk door de spanning thuis geen hap van zijn geliefde pannenkoek door de keel krijgen. Zijn spanning was terecht, want Fit Boys ging met 4-0 de boot in. Ook Arie Paping was als speler van 17 jaar onder de indruk van hetgeen hij in Urk meemaakte: "Toen

De kampioensfoto van het team, dat in 1960 kampioen werd in de eerste klasse A van de DVB.

Achterste rij vanaf links: Werner van de Velde, Jans Kruit, Gradus Heeling, Fokko Polman, Jan Heijting, Jans Paping, Wim Ploeg en Jonny Roos.

Voorste rij vanaf links: Stef Hummel, Jan Weurding en Fokko Sanders.

De voetbal

De voetbal was van leer met een binnenbal die via een slangetje opgepompt moest worden. Daarna werd het slangetje dubbelgevouwen en afgebonden. Vervolgens werd dit in de buitenbal geduwd, waarna d.m.v. een vetersluiting de buitenbal werd dichtgetrokken en de veter weggewerkt. Als men die sluiting bij een kopbal op het hoofd kreeg, was dat pijnlijk.

Supporters

Fit Boys had vaste supporters. Landbouwer Roelof Oosting uit Orvelte kwam regelmatig op zijn brommer en vergezeld door zijn neef Henk Vos de thuiswedstrijden bezoeken.

De voetbalschoenen

De voetbalschoenen waren voorzien van een harde neus en eveneens zwaar. De proppen bestonden uit lagen ronde leertjes met spijkers om in de zool geslagen te worden. Men moest zo weinig mogelijk op straatstenen lopen, want dan kwamen de spijkers te voorschijn. Voor de wedstrijd moest de scheidsrechter de proppen controleren; de spijkers konden lelijke wonden veroorzaken.

vv Stedum

Eén van de Groninger teams was vv Stedum. Bij aankomst in Stedum zagen de spelers dat de schapen nog op het veld liepen. Vlak voor de wedstrijd werden deze naar een andere plaats verweid. De uitwerpselen werden niet opgeruimd, zodat soms een glijpartij het gevolg was. Een bekende Friese vereniging was QVC uit Stavoren. Hier bleek dat de kleedkamer in een kelder onder een café was ondergebracht. Er waren geen douches, alleen voetenbakken om de benen af te spoelen. Het voetbalveld lag dichtbij de haven, zodat de wedstrijdbal wel eens in het water van de haven terecht kwam. Dat was geen probleem, er waren verscheidene ballen en langs de kant lag een lange stok, voorzien van een netje.

Het bijschrift in de krant van deze foto van doelman Jan Weurding in dichte mist luidde: 'Alleen voor omhullend gordijn'.

ik op 1 september 1962 in Urk uit de kleedkamer kwam, zag ik de grote publieke belangstelling van naar schatting enkele duizenden toeschouwers. Ik stond stijf van de zenuwen en kon geen woord over mijn lippen krijgen. In het eerste kwart van de wedstrijd heb ik dan ook niets van het voetbalspelletje meegekregen. Na de verloren wedstrijd kwam een zwaar gebouwde Urker in de welbekende klederdracht naar mij toe, hetgeen ik op dat moment als zeer bedreigend heb ervaren. Hij klopte met zijn stevige hand op mijn schouder, grabbelde in zijn wijde Urker broekzak en ik zag dat hij een rolletje King in klein formaat te voorschijn haalde. Dit stopte hij mij toe met de woorden 'goed jong' en dat werd nogmaals bekrachtigd met een stevige schouderklop. Dit was het enige 'loon in natura' dat ik tijdens mijn voetballoopbaan bij de C.V.V. Fit Boys heb mogen ontvangen."

De returnwedstrijd op het vertrouwde veld in Beilen werd trouwens gewonnen (2-1), doordat Arie het winnende doelpunt scoorde.

Elim

Op zaterdag 17 mei 1958 waren er in een uitwedstrijd in en tegen Elim problemen. Voor Fit Boys stond er niets meer op het spel, maar Elim kon nog kampioen worden. Fit Boys kwam met 2-0 voor, maar naarmate de wedstrijd vorderde werd het spel harder en onsportiever. Nadat Harm Weurding de bal wat ongelukkig raakte en in botsing kwam met een speler van Elim begonnen de spelers van Elim Harm te schoppen. Toen was de gort gaar. Het publiek van Elim stormde het veld op en Harm kreeg nog een extra portie. De Fit Boys spelers vluchtten naar de bus en vertrokken zo snel mogelijk.

Op Sportpark 'de Venne' was vooral het veld 'achter Pronk' (het dichtst bij de Esweg) favoriet bij Fit Boys. 't Was of op dat veld alles beter liep dan op het hoofdveld en er zijn daar dan ook vele triomfen gevierd. <

Een duel op 'de Venne' tegen VKW met keeper Jan Weurding

Jeugdherinneringen (I)

In 1937-1938 vertrouwde een Beiler zijn jeugdherinneringen van het einde van de 19de eeuw toe aan het papier. Zijn verhaal werd in het voorjaar van 1938 gepubliceerd in het *Nieuwsblad voor Beilen*.

***W. Bazuin-Brinkman,
G.J. Dijkstra en
H.J. Vos***

Voor ons was zijn verhaal aanleiding om het te herschrijven en met de technieken van de 21ste eeuw te verlevendigen in een power-point-presentatie die ook op de website van de vereniging te zien is. In deze bijdrage vertellen wij nogmaals het verhaal van de oud-Beiler, aangevuld met gegevens uit andere bronnen.

De bakker

Toen hij schooljongen was, liep onze verteller door 'de Steeg' langs het café annex bakkerij van Kobus Brouwer met een volgeschreven schoolschrift in de hand. Dat schoolschrift mocht hij meenemen naar huis, maar daar kwam het bijna nooit, want hij ging regelrecht naar R.S. en Anne toe. Zij hadden een boerenbakkerij en verkochten gist voor een halve stuiver of drie centen. Om deze gist te verpakken gebruikten zij de volgeschreven schoolschriften. Voor zo'n schrift kreeg onze verteller twee mopjes. Bij Kobus Brouwer kreeg hij voor een schoolschrift slechts één mopje. Brouwer had dan ook weinig klandizie van de Beiler schooljeugd.

Een boerenbakker bakte hoofdzakelijk, zoals de benaming al aangeeft, voor boeren. De molenwagens gingen eenmaal per week door de dorpen en haalden rogge bij verschillende boeren op. Voor het malen berekende de molenaar nooit geld. Hij mocht een deel van de gemalen rogge houden.

Boerenwagen met graan

In 1925 werd het café van Brouwer door de gemeente aangekocht en afgebroken om ruimte te scheppen voor verbreding van het straatje, waaraan ook het gemeentehuis lag. Het ontstane plein werd toen Wilhelminaplein genoemd. In het eerste huis uiterst rechts woonde Jacobus Brouwer de vader van caféhouder Jan Brouwer. Het huis staat er nog en werd bewoond door Roel Reijntjes.

Het witte huis links naast de telefooncentrale was het huis van houthandel Stevens. Anno 2003 vinden we daar de zaak van Nijboer (Expert). Dit pand werd bewoond door de weduwe J. Smit (Klaossie Smit) die er een boerderij had. In 1923 werd het pand overgenomen door Roelof Pol, handel in bouwmaterialen en brandstoffen. In het voorste gedeelte van het pand werd door hem een winkel in luxe en huishoudelijke artikelen ingericht. Aan de overkant zien we de café-boerderij van Jacobus Prakken. Tussen de telefooncentrale en het café liep een smal straatje, de Schoolstraat, ook wel Schans genoemd. Waar de naam Schoolstraat vandaan komt is wel duidelijk, omdat de school er stond, maar waarom het straatje ook wel Schans werd genoemd, is niet duidelijk.¹⁾

De veldovens waren in verband met brandgevaar ver van de boerderij gelegen en veelal met pannen gedekt.

De afbeelding rechts is een krijttekening van een veldoven uit Hooghalen door Egbert van Marum (1787), archief Drents Museum

Noten

- 1) F.C. Kerkhove, Wandeling door Oud-Beilen, Beilen 1999, 41.

Hochtte [maalde] hij een mud rogge, dan hield hij vier pond. Van een half mud rogge behield hij twee pond en van een schat [een kwart mud] rogge was één pond voor de molenaar. Was de rogge gemalen, dan bracht de molenaar het graan bij bakkers in het dorp. Zij wisten precies wat daarvan voor iedere boer gebakken moest worden. Op zaterdagmiddag kwamen dan de boerenwagens. Hier werden de roggebroden opgelegd. Met krijt stond op iedere stoet de naam van de boer geschreven, waar ze moesten worden afgeleverd. De boer en zijn gezin hadden dan voor een week hun brood. Iedere zaterdag kwamen er andere boeren bij de bakkers de broden ophalen. Dit was allemaal keurig geregeld. Een ieder kreeg zo zijn beurt, vandaar de naam beurtwagen.

Hooghalen kende enkele boerenbakkers: aan de Hijkerweg, nu Smilderweg, woonde Roelof Mulder en aan de Hoofdstraat had Bareld Talens zijn pand. Talens bakte zijn broden in een bakhok dat naast zijn boerderijtje stond. Hij bakte heerlijke Drentse bollen van roggemeel.

Kerkbezoek

Op zondagmorgen kwamen in de verschillende buurtschappen de beurtwagens langs om de kerkgangers mee te nemen. Iedere zondag was het een andere boer die zijn naobers met paard en wagen naar de kerk reed. In het dorp Beilen spanden de boeren vanuit een buurtschap elke zondag op hetzelfde adres het paard uit. De kerkgangers uit de buurtschap bewaarden op dit adres, dat 'ingang' werd genoemd, hun kerkboekjes. Op zondagmorgen lagen deze al op tafel klaar. Men pakte ze op en liep naar de kerk. Was de kerkdienst afgelopen, dan kreeg men bij de 'ingang' nog een kopje koffie, waarna werd ingespannen en men weer naar het buitendorp vertrok. Voor de 'ingang' werd bijna nooit met geld betaald, maar veelal met een wagen vol turf, want de vrouw van de 'ingang' zorgde voor menige boerin in de wintermaanden voor een warme stoof in de kerk.

Na de kerkdienst bleef het grootste deel van de mannelijke kerkgangers bij de uitgang voor het huis van 'M.S.' bij de Kerkstraat staan. De vrouwen en kinderen liepen door naar de koffie in de boerderijen/huizen van de 'ingangs'. Men bleef wachten tot koster/organist, meester I. Mulder, klaar was met het orgelspel en naar beneden was gekomen om in het kerkportaal te verschijnen en daar van een velletje papier voor te lezen, hetgeen het gemeen-

Nederlands hervormde kerk

Izaak Mulder

Kerkstraat 1910

*Interieur van een boerderij in
Hijken met open vuur*

Het spoekt op de heide

- 2) Hetgeen we tot dusver hebben vermeld, werd in het *Nieuwsblad voor Beilen* van 25 maart 1938 gepubliceerd.

tebestuur en vermoedelijk ook markebesturen en verenigingen van belang achtten om aan de inwoners bekend te maken. Het waren voornamelijk zaken die de aanstaande week zouden plaatshebben, zoals bijvoorbeeld verkopen, verhuringen, uitvoeringen enz. enz. Deze mededelingen werden overigens ook in het dorp en de buurtschappen aangeplakt. Niet een ieder ging op het einde van de 19de eeuw meer naar de 'grote' kerk.²⁾

De winteravonden

Onze verteller kon zich nog herinneren, dat de lange winteravonden in familiekring werden doorgebracht. Er was nog geen elektriciteit, geen radio, maar toch waren de avonden zeer gezellig. De gehele familie was verenigd om het grote haardvuur, want kachels kwamen omstreeks 1900 nog maar heel sporadisch voor. In de avonden kwamen vaak kennissen langs om over alles en nog wat te praten. Het halfpond rooktabak lag op de haardplaats. Dan konden de kinderen nog eens verhalen horen over heksen en spoken, want daar geloofden toen nog zeer velen aan.

Op zo'n avond werd niet alleen gepraat, er werd ook gewerkt. Was het avondeten genuttigd en de aardappelen door de mannelijke bevolking voor de volgende dag geschild, dan haalde de vrouw het spinnewiel voor de dag en ging voor haar huishouding het benodigde garen spinnen. Dit garen werd gebruikt voor kousen, schorten, rokken en lakens, zogenaamde wietels. Zo kon men op vele winteravonden de Drentse vrouw zien spinnen, zodat men in elke boerderij in het kabinet naarmate de winter vorderde een steeds grotere voorraad van eigen gesponnen linnen kon aantreffen.

Het gesponnen garen van de witte schapen werd geverfd, dat van de zwarte schapen werd in de natuurlijke kleuren gedragen. Men zag de vrouwen niet breien. Dat was mannenwerk. Veel vrouwen konden het niet eens. Zo zag men dan 's avonds de vrouwen spinnen en de mannen breien.

De garens voor rokken, boezelaars en lakens gingen naar de wever. Omstreeks het einde van de dertiger jaren van de twintigste eeuw trof men dit ambacht niet meer in Beilen aan, tenminste de ouderwetse huisweverij niet meer.

Rond 1900 werden nog op drie plaatsen in Beilen garens geweven. Een snelweverij en weverij was gevestigd op de plaats, waar in de jaren dertig het huis van C. de Braal, uitgever van de Beiler Courant, stond. Verder stond er nog een weefstoestel bij N. Beuving en een bij Hellendoorn. Beide wevers woonden in de Hekstraat.

Spinmalen

Spinmalen of spinnerijen zijn al uit de 18de eeuw bekend, vermoedelijk kwamen ze al eerder voor. Dorpsmeisjes sponnen in de maanden januari tot en met maart het vlas tot garen, waarbij het de dorpsjongens was toegestaan de meisjes het hof te maken. De prent laat een zogenaamde 'buut of slage' zien. De jongen die een meisje veroverd heeft wordt door middel van een houten plak op de handpalm gecontroleerd of hij het meisje wel echt wil. Doorstaat hij de beproeving, dan mag hij het meisje naar huis brengen. Zo niet, dan mag een andere jongeling zijn plaats innemen.

Januari was de maand van de nieuwjaarsvisites en de uitgaansavonden. De winteravonden werden in de vorige eeuw gebruikt om uit praten te gaan of 'avondpraters' te ontvangen. Vanouds maakten de boeren hun eigen kleren. De schapen leverden de wol en iedere boer had zijn eigen vlasakkertje waarvan men vlas tot linnen weefde. Om de lange avonden nuttig doch aangenaam te besteden trokken de meisjes gezamenlijk met hun spinnewiel naar de naburige dorpen om bij familie te spinnen. Waren de spinsters in het dorp, dan wisten de jongens binnen de kortste keren waar er werd gesponnen. Als er spinsters waren gingen de ouders 's avonds uit praten. De meisjes bleven thuis en dan werden 's avonds de jongens van het dorp verwacht. De opkomst zo rond acht uur was vaak groot. Op spinavonden werd veel gezongen en geknuffeld. Op deze manier leerde de dorpsjeugd elkaar beter kennen. Na de twee of drie weken spinstertijd brachten de jongens, het spinnewiel van het meisje op de schouder, de spinster terug naar haar woonplaats. Op deze manier zijn deze kennismakingen vaak op een verbintenis voor het leven uitgelopen.

Jan en Grietje Beuving

Hekstraat anno 1920. In het vijfde huis rechts achter de lindeboom woonden Jan en Grietje Beuving.

- 3) Harm Tiesing was een landbouwer uit Borger die veel heeft gepubliceerd over het leven en werken op het Drentse platteland in de 19de eeuw.
- 4) M. Zwart, *In een vijfschaften jak*, Assen 1990.

Wever Jan Beuving vervaardigde de zogenaamde vijfschaft. Onder de vele stoffen waarvan in het verleden streekdracht werd gemaakt neemt vijfschaft of 'viefschaft' een belangrijke plaats in. De stof bestaat uit linnen en wol en was hier in ruime mate voorhanden. Omdat de streekdracht na 1920 nagenoeg is verdwenen, zullen er nog weinigen zijn die de naam vijfschaft kennen. Vijfschaft bestaat uit een ketting van linnen en een inslag van wol. Het linnen was afkomstig van vlas dat de boeren op kleine akkers of 'lienstukkies' verbouwden. Het was een zogenaamde eigengereide stof, wat wil zeggen dat alle bewerkingen die de wol en het vlas moesten ondergaan - inclusief het spinnen - thuis plaatsvonden. Het linnen en de wol werden daarna naar de wever gebracht om er vijfschaft van te laten weven. Dit gebeurde op een weefgetouw met vijf schachten, vandaar de benaming. Harm Tiesing³⁾ heeft eens geschreven dat een ervaren wever per jaar gemiddeld 50 gestreepte en geruite vrouwenrokken, 80 schorten of boezelaars, 30 voerlakense rokken, 200 el vijfschaft, 150 el want, 400 el fijn en 200 el grof linnen kon weven.

Rond het eind van de 19de eeuw begon de vlasteelt onder invloed van een grotere aanvoer van goedkope katoen te verdwijnen. Ook het aantal schapen verminderde sterk. Door de invoer van kunstmest was hun natuurlijke mest niet meer nodig. Het zelfgeweven vijfschaft werd dan ook steeds vaker vervangen door machinaal geweven vijfschaft. Na het weven werd de vijfschaft in een blauwververij geverfd. De stof was erg sterk en kon jaren mee.⁴⁾ Beuving en Hellendoorn hebben het ambacht van wever het langst volgehouden. Maar ook zij konden niet voorkomen dat dit ambacht verdween en er geen breiende mannen meer waren. Niet alleen het ambacht van wever verdween, ook andere ambachten kwamen onder druk te staan en verdwenen. Goedkopere fabrieksmatige productie deed het handwerk grotendeels verdwijnen.

Voor het spinnen moest de vrouw een spinnewiel, haspel en kaardblok hebben. Deze werden gemaakt door de wieldraaiers c.q. de pompenmakers, een ambacht dat op het eind van de jaren dertig van de vorige eeuw ook al verdwenen was. Het wieldraaien en het maken van pompen was vroeger een goed lonend ambacht. Voor het spinnen moest men heel wat klossen hebben en die waren licht en teer en dus gemakkelijk breekbaar. Niet alleen de wever en wieldraaiers verdienden aan deze huisvlijt, ook de ververij wist er zijn aandeel van te halen. Een grote ververij in die dagen was bij van Kregten in Assen, die overal zijn mannetjes met de blauwzak heen stuurde om de garens op te halen. Ook vele Drentse vrouwen verfdde de stof zelf, vooral wanneer het garens voor kousen betrof. Daarvoor gebruikten zij de in die tijd zo bekende 'pikverf'.

In Beilen waren in de 18de en 19de eeuw de ververijen aan de noordoostkant van De Paltz gevestigd. Voor hun verfwerk gebruikten zij het water van de Beilerstroom.

En van schapen.

Schapen waren er in de 19de eeuw in Drenthe bij duizenden. In bijna alle Drentse dorpen en buurtschappen werden heideschapen gehouden. In enkele dorpen was er zelfs zo'n groot aantal, dat er dagelijks twee herders met de schapen de heide optrokken. Dan kon men 's morgens en 's avonds het hoornsignaal van de scheper horen.

Was het voorjaar goed en wel in het land, dan werd er een dag bepaald dat alle schapen werden gewassen. De wol moest schoon zijn, alvorens men de schapen ging scheren. Dit wassen van schapen was een ware feestdag voor de boeren en knechten, want een ieder die schapen had, moest helpen en menig liter sterke drank werd bij dit werk genuttigd.

Enkele dagen na het wassen begon het knippen, waarmee enige dagen waren gemoeid. De wol werd bij de handelaar afgeleverd, bij wagens vol, en dan ging de boerin veelal mee. Zij maakte dan van de gelegenheid gebruik om het een of andere nieuwtje in de winkels uit te zoeken.

Grote jutebalen wol werden in die dagen uit Beilen met de trein naar grote textiel fabrieken vervoerd. De mooiste vachten hielden de boeren zelf en werden in de winter voor het spinnen gebruikt. Ook was er menig huisvrouw die knotten garen bij grutters verruilde voor kruidenierswaren. De winkeliers hadden daar altijd

Schapen wassen

Drie Drentse boerendochters, gekleed in hemdrok, gemaakt van vijfschaft - bestaande uit wol en linnen - en mouwtjes tot aan de ellebogen hadden 'unnerts' (onderst) van effen, gestreepte of gebloemde katoen (onder de hemdrok droeg men een linnen hemd), gestreepte onderrokken - meestal baai genoemd - bestaande uit een onderste onderrok van een effen rode of blauwe wafelbaai daarover een bovenste onderrok van geruite maar meestal van gestreepte stof, daarover werden wollen of bonte schorten gedragen.

Breiende man

Spinnende vrouw

wel klanten voor, want eigengesponnen garens waren in die tijd een zeer gewild artikel, juist bij degenen die de spinkunst niet machtig waren.

In oktober was er in Beilen de grote schapenmarkt. Dan werd het stuk groenland op de Brink vol hokken getimmerd en honderden schapen werden aangevoerd. Men kon daar van heinde en ver de schepers zien die de bellen voor de schapen verkochten, voor oaien en rammen, alle met een andere klank.

Op zo'n dag kon men 's morgens vroeg de Beiler bakkers al zien venten met 'hanepooten, oude wijven en zakkeband'. 'Oude wijven' werden in de dertiger jaren van de vorige eeuw met St. Nicolaas nog altijd gebakken, maar 'hanepooten en zakkeband' behoorden toen zeker al tot het verleden.

Onze verteller tot slot: "Weg is alles, de heide wordt niet meer gestoffeerd door scheper en zijn schapen, men hoort het spinnewiel niet meer snorren en de spoelen bij de wevers niet meer klikklakken." <

Het Beiler marktplaats

Heuvinge, een verdwenen buurtschap (2)

In de nabijheid van de Holtesch zijn begin jaren negentig van de vorige eeuw archeologische opgravingen gedaan. Men vond daarbij bewoningssporen uit de Middeleeuwen.

**W. Bazuin-Brinkman
en G.J. Dijkstra**

In het vorige tijdschrift hebben wij het eerste deel over de ‘verdwenen’ buurtschap Heuvinge geschreven. Daarin hebben wij voornamelijk aandacht besteed aan historische gegevens. In dit artikel noemen wij de archeologische gegevens. Wij doen dat aan de hand van een aantal publicaties (literatuurlijst, p. 35). Tijdens opgravingen in 1991 op de Holtesch werden door medewerkers van het Biologisch Archeologisch Instituut bewoningssporen gevonden uit de Middeleeuwen. Tijdens het veldonderzoek werden twee proefopgravingen uitgevoerd.

Werkput 2

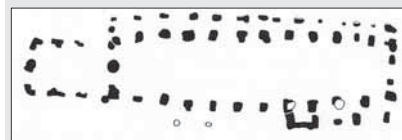
In de proefopgraving werkput 2 vond men veel aardewerk uit de achtste en negende eeuw. Behalve sporen van een hutkom werd ook een groot aantal paalgaten gevonden. Deze waren gevuld met stenen en verbrande leem. In de plattegrond van dit huis meent P.B. Kooi het boerderijtype Gasselte-B (900-1300 na Chr.) te herkennen.¹⁾ Deze proefopgraving sloot min of meer aan bij de opgraving van prof. dr. A.E. van der Giffen in 1929.

Men kon aan de hand van de paalsporen geen plattegrond van het gebouw reconstrueren. Daarvoor was de opgegraven oppervlakte te klein.

De bouwvoor van het hele terrein werd met een detector afgezocht, waarbij men een grote hoeveelheid metalen voorwer-

De opgravingen: 1: De eerste (site 40; wp 2) en de tweede proefopgraving (site 41; wp 1)

Plattegrond van een boerderij van het type Gasselte-B (900-1300)

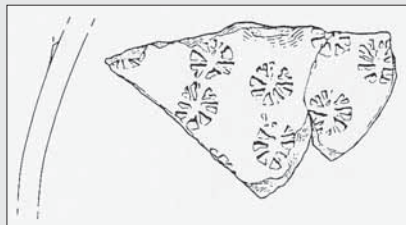
Noten

- 1) Informatie van P.B. Kooi, 18-02-2003

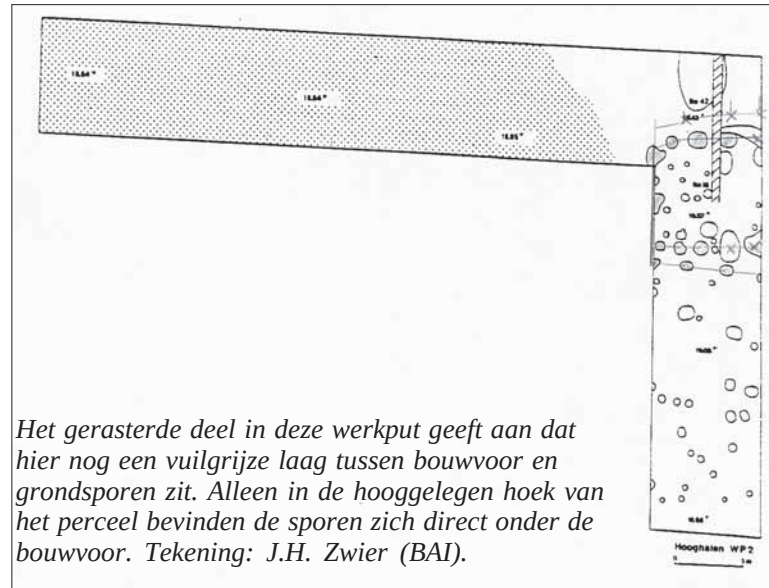
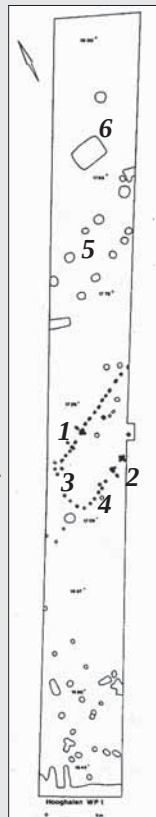

Vroege kogelpot uit de 8ste/9de eeuw. De diameter van de halsopening is 22 cm. Tekening: J. Smit (BAI)

Wandscherf van een met rozetten versierde kogelpot uit de 9de/10de eeuw. Tekening: J. Smit (BAI)

In het midden zijn de sporen te zien van een plattegrond van een boerderij van het type Odoorn 8ste/9de eeuw. De boerderij stond ongeveer oost-west georiënteerd. In beide lange wanden van het woonstalhuis was een ingang aanwezig, herkenbaar aan de kruisvormige paalsporen (1 en 2). In het westelijk, laagst gelegen gedeelte van het gebouw zijn scheidingswanden (3 en 4) van stalboxen zichtbaar. Ten noorden van deze boerderij zijn sporen (5) van een minder goed dateerbaar gebouw zichtbaar. Daarboven zien we een hutkom (6).

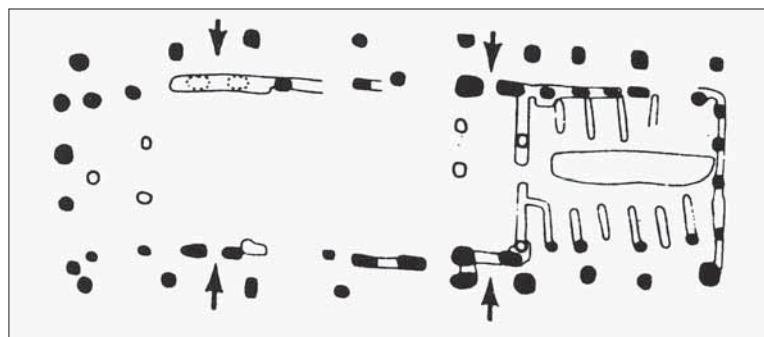
Het gerasterde deel in deze werkput geeft aan dat hier nog een vuilgrijze laag tussen bouwvoor en grondsporen zit. Alleen in de hooggelegen hoek van het perceel bevinden de sporen zich direct onder de bouwvoor. Tekening: J.H. Zwier (BAI).

pen zoals gietstukken, weefgewichten, gespen en grappenpootjes [pootjes van driepotige kookpotten van brons, ijzer of aardewerk], alles uit de Late Middeleeuwen, werd gevonden. Deze vondsten zijn typerend voor laat-middeleeuwse nederzettingen.

Werkput 1

Bij de opgraving in werkput 1 werden verschillende middeleeuwse bewoningssporen gevonden. De gevonden paalgaten wijzen op een vroeg middeleeuwse boerderij (type Odoorn) 8ste/9de eeuw. Verder werden sporen gevonden van een hutkom en van een gebouw uit een latere periode. In de hutkom werd een vrijwel complete pot uit de 8ste/9de eeuw aangetroffen.

Verder vond men sporen van een omheining. Daarnaast werden scherven van vroeg-middeleeuws aardewerk aangetroffen. Ook hier werd de bouwvoor met een metaaldetector afgezocht.

Plattegrond van een boerderij van het type Odoorn-C (800-900)

Er werden tientallen munten gevonden. De vroegste munt dateert van 1574/1579. Verder vond men een grote hoeveelheid metalen voorwerpjes zoals gietstukken, weefgewichten, gespen, pootjes van kookpotten en kogels.

Het gebied

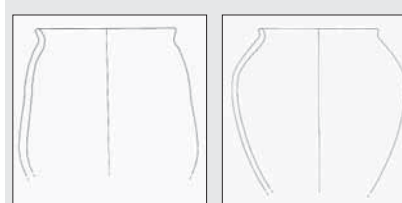
De Holtesch is van de Haleresch gescheiden door de Oude Coevorderweg. De Holtesch bestaat uit een aantal grote percelen, waarvan de veldnamen een verwijzing naar de Heuvingehof hebben: Heuvingshof, Heuvingskamp en Hovinckkamp. Het bosje aan de oostkant van de Holtesch stamt uit de 19de eeuw. Uit de eerste kaarten van de 19de eeuw blijkt, dat de Holtesch aan de oostkant ook in een wat rechte lijn van noord naar zuid liep. De knik, 'het bosje' uit de 19de eeuw, is op deze kaart niet te zien. De tekenaars van de Franse kaart hebben naar ons idee wel omwalde akkers op de kaart getekend. Op de Holtesch is bijvoorbeeld de 'Hovinckkamp' te zien, terwijl op de Haleresch de 'achterkamp' en de 'uijtcamp' zijn getekend. In het artikel 'Middeleeuwse bewoningssporen bij Hooghalen (Dr)' schrijft Y. Dijkstra, dat de gevonden plattegronden overeenkwamen met de ligging van enkele percelen die nog op de Franse kaart (1812) zichtbaar zijn. Onzes inziens gaat het hier echter om het omwalde bouwland: de 'Hovinckkamp'.

Een vergelijking

In het vorige nummer hebben wij op een kaartje aangegeven, waar Niezing en Mantingh met behulp van een wichelroede de grondlijnen van de boerderijen 'Heuvingehof' en 't kothuys Nysinghe' menen te hebben aangetroffen.

Deze beide plaatsen wijken duidelijk af van de gevonden plattegronden door archeologisch onderzoek. Afgezien van de methode van onderzoek, de wichelroede, is het natuurlijk ook wel erg gewaagd, en dan drukken we ons zeer eufemistisch uit, om de namen van twee middeleeuwse erven toe te schrijven aan twee met een wichelroede 'gevonden' boerderijen, waarvan men het bestaan op grond van historische gegevens al wist.

Dat neemt niet weg, dat er meer dan twee boerderijen op of in de nabijheid van de Holtesch hebben gestaan. Het archeologisch onderzoek in 1991 beperkte zich tot het graven van twee sleuven. Een uitgebreider archeologisch onderzoek kan gegevens opleveren, waaruit men zou kunnen opmaken dat 'Heuvinge' niet een dochternederzetting van Hooghalen is geweest, maar een 'voorloper'. Dat wil zeggen, dat de buurtschap Heuvinge zich in de Late Middeleeuwen in noordwestelijke richting heeft verplaatst naar het Middendorp in het huidige Hooghalen.

Linksboven: Een scherf van een pot uit de 8ste/9de eeuw die in de hutkom werd gevonden. De halsopening is ca. 18 cm. Tekening J. Smit (BAI).

Rechtsboven: Een scherf van een pot uit de 8ste/9de eeuw die in de hutkom werd gevonden. De halsdiameter bedraagt 18 cm. Tekening J. Smit (BAI)

Verklaring van gebruikte letters:
H: Heuvinge-erf volgens Niezing-Mantingh;
N: 't kothuys Nysinghe' volgens Niezing-Mantingh;
wp 1: werkput 1
wp 2: werkput 2

Literatuur

Y. Dijkstra, Een archeologische inventarisatie in ruilverkaveling Laaghalen en EOT De Haar (Dr.), *Paleo-aktueel*, 1992 3, 69-72.
Y. Dijkstra en J. Jelsma. *Rapport Ruilverkavelingsgebied Laaghalen*

en eenheidsoefenterrein De Haar. Een aanvullende archeologische kartering, inventarisatie en waardering. Fase II, Groningen, 60-71.

A.E. van Giffen, Vroeg middeleeuwse bodemsporen bij Hooghalen, gem. Beilen, *Nieuwe Drentsche Volksalmanak*, 1946 64, 84-85.

Tot slot

De Holtesch heeft de status van archeologisch monument gekregen. Deze bescherming houdt in, dat het huidige agrarische gebruik kan worden voortgezet, maar dat voor grondverzet dieper dan de bouwvoor, zoals diepploegen en het graven van sloten, en voor het planten van bos en voor bouwwerkzaamheden altijd een vergunning is vereist. Doel hiervan is het behoud van archeologische sporen in de ondergrond, zodat onderzoekers er ook in de toekomst nog de nodige informatie uit kunnen putten. <

In memoriam

Albert Oosting (1932-2003)

Op 15 maart 2003 is Albert Oosting uit Beilen overleden. Hij had sinds de oprichting van de vereniging veel belangstelling voor haar activiteiten. Hij was op de achtergrond actief in het lezen van manuscripten van boeken en gaf in zijn commentaar aanvullende opmerkingen, waarvan veel gebruik is gemaakt. Ook was hij bereid enkele malen een toelichting in het 'Drents' te geven bij films over Beilen uit de vorige eeuw.

Wij hebben altijd dankbaar gebruik gemaakt van zijn kennis van het verleden van de voormalige gemeente Beilen.

Over de rol van Albert Oosting in de gemeentepolitiek is geschreven in *Gemeente Beilen 1811-1997* (Beilen, 1997).

Roel Reijntjes (1923-2003)

Op 19 april 2003 is Roel Reijntjes uit Beilen overleden. Hij is één van de belangrijkste dichters van Drenthe geweest.

Ter gelegenheid van zijn 75ste verjaardag hebben wij het boekwerk *Roel Reijntjes. Een leven in Beilen* (Beilen, 1998) uitgegeven. Het bijzondere van dit boek is, dat er een aantal geanonimiseerde verhalen van Roel Reijntjes zijn opgenomen over het dagelijks leven in Beilen.

Drenthe verliest in Roel Reijntjes een belangrijk dichter. Beilen verliest in hem een *biezunder* mens!

Bestuur Historische Vereniging Gemeente Beilen

Schenken

Bestuurslid A. Zantinge ontving van R. Geerts uit Hijken twee foto's van De Hoek.

Van A. Boelen-Mulder uit Hijken had Zantinge in 2002 een foto van de afbraak van de openbare lagere school in Wijster, waarvan in nummer 1, jaargang 15 (maart 2003) op blz. 16 een tekening van H.L.G. Schuur is geplaatst.

Van mevrouw P.A. Traas-Knaap uit Loenen a/d Vecht heeft de vereniging de laatste jaren enkele films en videobanden van oude films ontvangen. In de zomer van 2002 heeft zij een aantal foto's voor ons foto-archief beschikbaar gesteld.

De Hoek, Hijken

Vrijwilliger(s) gezocht

Van de redactie van de Beiler Courant ontvingen wij drie verhuisdozen vol foto's, die vanaf 1982 in genoemde krant zijn geplaatst. Wij zoeken momenteel een vrijwilliger die dit beeldmateriaal voor de vereniging wil scannen en catalogiseren in ons dbase-programma.

Wie weet meer?

Van T. Boelen uit Brunsting ontvingen wij onderstaande foto. Wie kent deze personen?

Oproep

Er is een vraag binnengekomen van Klaas Doornbos uit Heemstede. Voor een collega kunsthistoricus uit Antwerpen wil hij graag antwoord op de vraag: Wie kende de kunstschilder Jacobus Johannes Smits?

Tussen 1884 en 1889 zou Jacobus Johannes Smits in Beilen hebben gewoond. Hij was een schilder van het boerenleven. Op 21 januari 1889 is hij ingeschreven in het bevolkingsregister te Antwerpen, komende uit Beilen. Wie heeft deze schilder gekend of heeft er over horen vertellen en wie weet waar hij heeft gewoond of gelogeed? Voor reacties kunt u bellen met Willie Bazuin tel: 0593-592657 of neem contact op met de redactie van het tijdschrift.

Lezingen

donderdag 11 september 2003: Jeugdherinneringen III. Een lezing met foto's over het verleden in de voormalige gemeente Beilen. Deze lezing wordt verzorgd door W. Bazuin-Brinkman, G.J. Dijkstra en H.J. Vos. Wilhelmina Zalencentrum, Beilen. Aanvang: 20.00 uur.

disdag 4 november: Jeugdherinneringen IV. Een lezing met foto's over het verleden in de voormalige gemeente Beilen. Deze lezing wordt verzorgd door W. Bazuin-Brinkman, G.J. Dijkstra en H.J. Vos. Wilhelmina Zalencentrum, Beilen. Aanvang: 20.00 uur.

Aanvulling

In het tijdschrift jaargang 15-2003 nummer 1 staat op pagina 2 linksboven een foto van een man met paard bij een rosmolen, deze persoon is Tjerk Tolner, Asserweg, Hooghalen.

